

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรสาระท้องถิ่น
 - 1.1 ความหมายหลักสูตรสาระท้องถิ่น
 - 1.2 ความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรสาระท้องถิ่น
2. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
3. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

4. การวัดผลและประเมินผล
5. การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้
6. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
7. ทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน
8. แนวคิดและหลักการเกี่ยวข้องกับการสร้างชุดฝึกทักษะ
9. ประสิทธิภาพ
10. คำนีประสิทธิผล
11. ความพึงพอใจ
12. อาหารพื้นบ้าน
13. บริบทโรงเรียน
14. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 14.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 14.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหลักสูตรสาระท้องถิ่น

การจัดการศึกษาที่ทำให้ผู้เรียน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับท้องถิ่นของตน ย่อมจะทำให้ผู้เรียนมีความรัก ภาคภูมิใจในท้องถิ่น อันจะนำไปสู่ความต้องการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่นของตนเองในที่สุด

1. ความหมายและความสำคัญของหลักสูตรสาระท้องถิ่น

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของหลักสูตรสาระท้องถิ่น แตกต่างกันไป ดังนี้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2527 : 3) กล่าวว่าหลักสูตรสาระท้องถิ่น หมายถึง การเอาหลักสูตรแม่บทมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน สาระการเรียนรู้ สอดคล้องสัมพันธ์กับท้องถิ่นมากขึ้นและเป็นการเรียนรู้ในชีวิตจริง

กรมวิชาการ (2539 ข : 2-35) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรสาระท้องถิ่นว่า หมายถึงหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรตามข้อกำหนด โครงสร้างของหลักสูตรระดับชาติ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่นของตนเรียนรู้สภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมในท้องถิ่น ตลอดจนสามารถพัฒนาชีวิต พัฒนาอาชีพ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของตน ครอบครัวและท้องถิ่นของตนได้

ใจทิพย์ เชื้อรัตนะพงษ์ (2539 : 37) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรสาระท้องถิ่นว่า หมายถึง มวลประสบการณ์ที่สถานศึกษาหรือหน่วยงานและบุคคลในท้องถิ่นจัดให้แก่ผู้เรียนตามสภาพและความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 8) ได้กล่าวว่า หลักสูตรสาระท้องถิ่น หมายถึง หลักสูตรที่ท้องถิ่นขยายหรือเพิ่มรายละเอียดเนื้อหาสาระ แผนการสอนสื่อการเรียนการสอน กิจกรรมให้เหมาะสมกับความต้องการเฉพาะท้องถิ่น โดยยึดหลักสูตรแกนกลางเป็นแม่บท ไม่ขัดต่อเจตนารมณ์ และจุดหมายของหลักสูตรแกนกลาง เพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและความต้องการของ

สรุปได้ว่าความหมายของหลักสูตรสาระท้องถิ่น หมายถึง ข้อกำหนดต่าง ๆ ในการจัดการศึกษาที่สถานศึกษาและชุมชนร่วมกันผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับหลักสูตรแกนกลางโดยไม่ขัดต่อเจตนารมณ์ และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลาง เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ ทำให้ผู้เรียนมีความรัก ความผูกพัน ความรู้สึก ห่วงเห่น และภาคภูมิใจในท้องถิ่นอันจะนำไปสู่ความต้องการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่นของตนเองในที่สุด

2. ลักษณะสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรสาระท้องถิ่น

การจัดการศึกษาต้องคำนึงถึงท้องถิ่น โดยให้ท้องถิ่นโดยให้ท้องถิ่นเข้าร่วมรับรู้และรับผิดชอบต่อการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ลักษณะสำคัญของหลักสูตรสาระท้องถิ่น มีอยู่หลายประการ คือ (พะยอม แก้วกำเนิด. 2534 : 34-35)

1. เป็นหลักสูตรที่สอดคล้องกับคำอธิบายหรือสอดคล้องในโครงสร้างรายวิชา บังคับเลือกเสรี

2. มีเนื้อหาสอดคล้องและเป็นตามสภาพชีวิต เศรษฐกิจและสังคมของแต่ละท้องถิ่น โดยเฉพาะ

3. มีวัตถุประสงค์เนื้อหาสาระชี้ให้เห็นถึงปัญหาและความต้องการของนักเรียนผู้ปกครองและประชาชนในแต่ละท้องถิ่น

4. มีเนื้อหาสาระสัมพันธ์สอดคล้องกับทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ทรัพยากรมนุษย์ แผนและแนวโน้มของการพัฒนาท้องถิ่น

5. มีวัตถุประสงค์มุ่งเน้นให้นักเรียนใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเป็นฐาน ในการพัฒนาชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมของท้องถิ่น

6. มีวัตถุประสงค์ให้นักเรียนรู้จักสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นของตนเอง รักท้องถิ่นและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่น

7. มีวัตถุประสงค์และเนื้อหาสาระสนองความต้องการของนักเรียนเฉพาะกลุ่ม โดยเฉพาะในการส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการและอาชีพ

จากลักษณะสำคัญของหลักสูตรสาระท้องถิ่นสรุปได้ว่า หลักสูตรสาระท้องถิ่นที่โรงเรียนพัฒนาขึ้นควรสนองต่อสภาพและความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้นักเรียนรู้จักชีวิต สภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคม ตามที่ปรากฏจริงในท้องถิ่นนั้น

ด้วยลักษณะสำคัญดังกล่าว โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการพัฒนาหลักสูตรสาระท้องถิ่นให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่นให้มากที่สุดทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลความจำเป็น คือ (สงัด อุทรานันท์. 2532 : 311)

1. หลักสูตรแม่บทจากส่วนกลาง มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาในระดับชาติ ครอบคลุมกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนในภาพรวมการนำไปใช้ไม่สามารถสนองตอบสภาพปัญหาและความต้องการของแต่ละท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

2. การพัฒนาหลักสูตร ได้มีการยอมรับบทบาทของผู้ใช้หลักสูตรมากขึ้น ดังนั้นในการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น จึงควรเปิดโอกาสให้ผู้ใช่หลักสูตรได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่นนั้น ๆ มากยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า เหตุผลและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรสาระท้องถิ่น เพื่อให้หลักสูตรที่สร้างขึ้นสอดคล้องกับสภาพปัญหา และสนองความต้องการของสังคมที่ใช้หลักสูตรนั้น ๆ โดยให้ผู้ใช่หลักสูตรมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรด้วย

3. การประเมินหลักสูตร โดยใช้สาระท้องถิ่น

ได้มีนักวิชาการศึกษากล่าวถึง การประเมินหลักสูตร โดยใช้สาระท้องถิ่นครั้งนี้ สตัฟฟ์ เฟิลบีม (Stufflebeam ; อ้างถึงใน รุจิรี ภูสาระ และจันทร์ธานี สงวนนาม. 2545 : 170-171) ได้นำเสนอรูปแบบของการประเมินหลักสูตร The CIPP Model และถือว่าเป็นรูปแบบการประเมินหลักสูตรที่นิยมใช้กันมากที่สุด CIPP ย่อมาจาก

C = context (สภาพแวดล้อมหรือระบบ)

I = input (ปัจจัยเบื้องต้น)

P = process (กระบวนการ)

P = product (ผลผลิต)

การประเมินทั้ง 4 ด้าน นั้นมีส่วนที่ต้องประเมินดังต่อไปนี้

1. การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation) คือการประเมินสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการที่เป็นสภาพพื้นฐานทั่วไปของโรงเรียนว่าสอดคล้องกับสภาพในปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการหรือไม่ รวมทั้งความเป็นไปได้ของการดำเนินงานว่ามีความราบรื่น และอุปสรรค หรือ สิ่งที่ควรประเมินได้แก่

1.1 สภาพการจัดการบริเวณภายในโรงเรียน ห้องเรียน อาคารประกอบต่างๆ

1.2 สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

1.3 จุดมุ่งหมาย

1.4 ผลกระทบ

1.5 นโยบาย

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) คือ การประเมินเพื่อตรวจสอบความพร้อมของปัจจัยเบื้องต้นที่ว่ามีความเป็นไปได้ตามจุดประสงค์ของหลักสูตร และคุ้มค่ากับที่จัดทำสิ่งซึ่งควรประเมินได้แก่

2.1 บุคลากร เช่น ครู นักเรียน ประชาชน เอกชน กลุ่มบุคคล

2.2 เอกสาร เช่น หลักสูตร ตำรา วัสดุอุปกรณ์

2.3 งบประมาณ

2.4 เวลา และวิธีการ หลักการ เทคนิควิธี

3. การประเมินการทำงาน (Process Evaluation) เป็นการประเมินวิธีการ ขั้นตอนที่วางไว้หรือไม่เพียงพอ สิ่งที่ต้องประเมิน ได้แก่

3.1 การจัดครูเข้าสอน การบริหารบุคคล

3.2 การจัดทำแผนการสอน กำหนดการสอน โครงการสอน

3.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กระบวนการเรียนรู้

3.4 การวัดผลประเมินผลตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลที่ได้จากการปฏิบัติงานเพื่อตัดสินคุณภาพของผลผลิต คุณภาพของโครงการ ผลที่ได้อาจเป็นผลที่กำหนดไว้แล้วตามวัตถุประสงค์ หรือผลกระทบหรือผลข้างเคียงก็ได้

การประเมินผลผลิตจะช่วยให้ผู้ควบคุมโครงการตัดสินได้ว่า ควรจะคงไว้หรือยกเลิกโครงการ สิ่งที่ต้องประเมิน ได้แก่

4.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4.2 การผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้

4.3 ความคิดเห็นประชาชน

4.4 ความคิดเห็นบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนานักเรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลเมืองโลกยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาคือ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ ซึ่งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จุดมุ่งหมายหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

จุดมุ่งหมายมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขมีศักยภาพในการเรียนต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีความรู้ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต
3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และการออกกำลังกาย
4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข การพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

5.1 ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเอง เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้ง การเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้องตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

5.2 ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

5.3 ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม

แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้ มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจอย่าง มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง และสังคม

5.4 ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำ กระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ อย่าง ต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ด้วยกันในสังคมด้วยการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่าง บุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันต่อการ เปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อมและการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5.5 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือก และใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเอง และสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

นอกจากนี้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งในฐานะพลเมืองไทย และพลเมืองโลก ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

โครงสร้าง

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดมุ่งหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้ ที่กำหนดไว้ให้สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรสถานศึกษาจึง ได้ กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. ระดับชั้น
 - 1.1 ระดับชั้นประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6)

1.2 ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3)

1.3 ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6)

2. มาตรฐานการเรียนรู้

การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล ต้องนึกถึงหลักการพัฒนาการทางสมอง และพหุปัญญา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

- 2.1. ภาษาไทย
- 2.2. คณิตศาสตร์
- 2.3. วิทยาศาสตร์
- 2.4. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- 2.5. สุขศึกษา และพลศึกษา
- 2.6. ศิลปะ
- 2.7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
- 2.8. ภาษาต่างประเทศ

ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานการเรียนรู้ระบุถึงที่ผู้เรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างไร เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนั้นมาตรฐานการเรียนรู้ยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ เพราะมาตรฐานการเรียนรู้จะสะท้อนให้ทราบว่าต้องทำอะไร จะสอนอย่างไร และประเมินอย่างไร รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา โดยใช้ระบบการประเมินคุณภาพภายในและประเมินภายนอก ซึ่งรวมถึงการทดสอบระดับเขตพื้นที่การศึกษา และการทดสอบระดับชาติ ระบบ การตรวจสอบเพื่อประกันคุณภาพดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสะท้อนภาพการจัดการศึกษาว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่มาตรฐานการเรียนรู้กำหนดเพียงใด

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนารอบด้าน ด้วยความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม สามารถจัดการตนเองได้ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. กิจกรรมแนะแนว

เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง รู้จักสิ่งแวดล้อม สามารถคิด ตัดสินใจแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผนชีวิตทั้งด้านการเรียนและอาชีพ สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูได้เข้าใจนักเรียน ทั้งเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือและ ให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมการพัฒนาผู้เรียน

2. กิจกรรมนักเรียน

เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาความมีระเบียบวินัย ความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี ความเป็นมิตร การทำงานร่วมกัน การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจที่เหมาะสม ความมีเหตุผล การช่วยเหลือแบ่งปันกัน เอื้ออาทรและสมานฉันท์ โดยจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัดและ ความสนใจของผู้เรียน ให้ได้ปฏิบัติด้วยตนเองในทุกขั้นตอน ได้แก่ การวิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมิน และปรับปรุง การทำงาน เน้นการทำงานร่วมกัน เป็นกลุ่มตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับวุฒิภาวะของผู้เรียน บริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น กิจกรรมนักเรียนประกอบด้วย

1. กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และนักศึกษาวิชาทหาร

2. กิจกรรมชุมนุม ชมรม

3. กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และท้องถิ่นตามความสนใจในลักษณะอาสาสมัคร เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบ ความดีงาม ความเสียสละต่อสังคม มีจิตสาธารณะ เช่น กิจกรรมอาสาพัฒนาต่าง ๆ กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม

ตัวชี้วัด

ตัวชี้วัดระบุสิ่งที่นักเรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ รวมทั้งคุณลักษณะของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น ซึ่งสะท้อนถึงมาตรฐานการเรียนรู้ มีความเฉพาะเจาะจงและมีความเป็นรูปธรรม นำไปใช้กำหนดเนื้อหา การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ จัดการเรียนการสอน และเป็นเกณฑ์สำคัญสำหรับการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบคุณภาพผู้เรียน

1. ตัวชี้วัดชั้นปี เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน แต่ละชั้นปีในระดับการศึกษาภาคบังคับ (ประถมศึกษาปีที่ 1- มัธยมศึกษาปีที่ 3)

2. ตัวชี้วัดระดับชั้น เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (มัธยมศึกษาปีที่ 4-6)

เวลาเรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดเวลาการจัดการเรียนรู้/กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ดังนี้

1. ระดับชั้นประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6) มีเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละไม่เกิน 5 ชั่วโมง
2. ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1–3) ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค มีเวลาเรียนวันละไม่เกิน 6 ชั่วโมง คำนวณชั่วโมงเรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักวิชาเท่ากับ 1 หน่วยกิต (นก.)
3. ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3) ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค มีเวลาเรียนวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง คำนวณชั่วโมงเรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักวิชาเท่ากับ 1 หน่วยกิต (นก.)

โครงสร้างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมแสดงไว้ในตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 โครงสร้างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา

กลุ่มสาระการเรียนรู้/กิจกรรม	เวลาเรียน					
	ระดับประถมศึกษา					
	ป.1	ป. 2	ป.3	ป.4	ป.5	ป.6
กลุ่มสาระการเรียนรู้						
ภาษาไทย	280	280	280	160	160	160
คณิตศาสตร์	200	200	200	160	160	160
วิทยาศาสตร์	80	80	80	120	120	120
สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	120	120	120	120	120	120
สุขศึกษา และพลศึกษา	40	40	40	80	80	80

กลุ่มสาระการเรียนรู้/กิจกรรม	เวลาเรียน					
	ระดับประถมศึกษา					
	ป.1	ป.2	ป.3	ป.4	ป.5	ป.6
กลุ่มสาระการเรียนรู้						
ศิลปะ	40	40	40	80	80	80
การงานอาชีพและเทคโนโลยี	40	40	40	80	80	80
ภาษาต่างประเทศ	80	80	80	80	80	80
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน						
เวลาเรียน	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000

กลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี

การพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์และสมดุลด้านจิตใจ ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม โดยมุ่งเน้นการพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถด้านวิชาการ วิชางาน และวิชาชีวิต เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุข พึ่งตนเองได้ อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์พัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สาระการเรียนรู้ กลุ่มการงานอาชีพและเทคโนโลยี เป็นกลุ่มสาระที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในการทำงาน ทำงานเป็น รักการทำงาน ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีความสามารถในการจัดการ การวางแผนออกแบบการทำงาน สามารถนำเอาความรู้ เทคโนโลยี และเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการทำงานสร้าง พัฒนางาน ผลิตภัณฑ์ ตลอดจนวิธีการใหม่ เพื่อพัฒนาคุณภาพของงานและการทำงาน (ลำลี รักสุทธิ. 2545 : 7) สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ความสำคัญ ธรรมชาติ และลักษณะเฉพาะกลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี เป็นสาระการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง สามารถนำความรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิต การอาชีพและเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการทำงานอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ และแข่งขันในสังคมไทยและสากล เห็นแนวทางในการประกอบอาชีพ รักการทำงาน มีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างพอเพียง และมีความสุข (กรมวิชาการ. 2551 : 1)

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ทำให้ทราบถึงธรรมชาติและลักษณะเฉพาะของกลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี สามารถนำมาปรับใช้ในการจัดทำแผนการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การถนอมอาหาร หน่อไม้ โดยเน้น การทำงาน อย่างเป็นระบบ การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การสร้างและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น จากทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น ในทางเลือกที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังนั้นในการจัดทำแผนการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ จึงให้ความสำคัญกับนักเรียน โดยคำนึงถึงความเหมาะสม ชีดความสามารถ ความพร้อม ความสนใจ ความต้องการของนักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน เป็นการเรียนรู้ แบบบูรณาการที่จัดทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา จึงทำให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองและเกิดความรู้ที่ยั่งยืน

วิสัยทัศน์และคุณภาพของผู้เรียน

วิสัยทัศน์

วิสัยทัศน์ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี มุ่งพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมเพื่อให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการทำงาน เห็นแนวทางในการประกอบอาชีพและการศึกษาต่อได้อย่างมี (กรมวิชาการ. 2551 : 1)

คุณภาพของผู้เรียน

กลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี มุ่งพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมเพื่อให้เป็นคนดี มีความรู้ ความสามารถ โดยมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังนี้

1. มีความเข้าใจการทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะกระบวนการทำงาน ทักษะการจัดการ ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา ทักษะการทำงานร่วมกัน และทักษะการแสวงหาความรู้มีคุณธรรม และลักษณะนิสัยในการทำงาน มีจิตสำนึกในการใช้พลังงาน ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม เพื่อการดำรงชีวิตและครอบครัว

2. เข้าใจเทคโนโลยีและกระบวนการเทคโนโลยี ออกแบบและสร้างสิ่งของเครื่องใช้ หรือวิธีการ ตามกระบวนการเทคโนโลยีอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ เลือกใช้เทคโนโลยีในทางสร้างสรรค์ ต่อชีวิต สังคม สิ่งแวดล้อม และมีส่วนร่วมในการจัดการเทคโนโลยีที่ยั่งยืน

3. มีความเข้าใจปัญหา เห็นคุณค่า และใช้กระบวนการเทคโนโลยีสารสนเทศในการสืบค้นข้อมูล การเรียนรู้ การสื่อสาร การแก้ปัญหา การทำงาน และอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และมีคุณธรรม

4. มีความเข้าใจ มีทักษะที่จำเป็น มีประสบการณ์ เห็นแนวทางในงานอาชีพ ใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาอาชีพ มีคุณธรรม และเจตคติที่ดีต่ออาชีพ เมื่อจบแต่ละระดับชั้น ผู้เรียนต้องมีความสามารถดังต่อไปนี้

คุณภาพผู้เรียนเมื่อจบระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1. เข้าใจการทำงานและปรับปรุงการทำงานแต่ละขั้นตอน มีทักษะการทำงาน จัดการ ทักษะการทำงานร่วมกัน ทำงานอย่างเป็นระบบและมีความคิดสร้างสรรค์ มีลักษณะนิสัย การทำงานที่ขยัน อดทน รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ มีมารยาท และมีจิตสำนึกในการใช้น้ำไฟฟ้าอย่างประหยัดและคุ้มค่า

2. เข้าใจความหมาย วิวัฒนาการของเทคโนโลยี และส่วนประกอบของเทคโนโลยี มีความคิดในการแก้ปัญหาหรือสนองความต้องการอย่างหลากหลาย นำความรู้และทักษะการสร้างชิ้นงานไปประยุกต์ในการสร้างสิ่งของเครื่องใช้ตามความสนใจอย่างปลอดภัย โดยใช้กระบวนการเทคโนโลยี ได้แก่ กำหนดปัญหาหรือความต้องการ รวบรวมข้อมูล ออกแบบโดยถ่ายทอดความคิดเป็นภาพร่าง 3 มิติ หรือแผนที่ความคิด ลงมือสร้าง และประเมินผล เลือกใช้เทคโนโลยี ในชีวิตประจำวันอย่างสร้างสรรค์ต่อชีวิต สังคม และมีการจัดการเทคโนโลยี ด้วยการแปรรูปแล้วนำกลับมาใช้ใหม่

3. เข้าใจหลักการแก้ปัญหาเบื้องต้น มีทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ในการค้นหาข้อมูล เก็บรักษาข้อมูล สร้างภาพกราฟิก สร้างงานเอกสาร นำเสนอข้อมูล และสร้างชิ้นงานอย่างมีจิตสำนึกและรับผิดชอบต่อ

4. รู้และเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพ รวมทั้งมีความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมที่สัมพันธ์กับอาชีพ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2545 : 3-4)

สาระและขอบข่ายกลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี

1. สาระ สาระของกลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ประกอบด้วย

สาระที่ 1 การดำรงชีพและครอบครัว

สาระที่ 2 การออกแบบและเทคโนโลยี

สาระที่ 3 เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

สาระที่ 4 การอาชีพ

สาระที่ 1 การดำรงชีวิตและครอบครัว เป็นสาระที่เกี่ยวกับการทำงานในชีวิตประจำวัน ช่วยเหลือตนเองครอบครัว และสังคมได้ในสภาพเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ทำลาย

ความสามารถ ความถนัด ความสนใจของตนเอง ประกอบด้วยงานบ้าน งานเกษตร งานช่าง งานประดิษฐ์ งานธุรกิจ และงานอื่น ๆ

ตัวชี้วัด ป. 5/1 อธิบายเหตุผลในการทำงานแต่ละขั้นตอนที่ถูกต้องตาม กระบวนการทำงาน

ตัวชี้วัด ป. 5/2 ใช้ทักษะการจัดการในการทำงานอย่างมีระบบ ประณีตและมีความคิดสร้างสรรค์

ตัวชี้วัด ป. 5/3 ปฏิบัติตนอย่างมีมารยาทในการทำงานกับสมาชิกในครอบครัว

ตัวชี้วัด ป. 5/4 มีจิตสำนึกในการใช้พลังงานและทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า

สาระที่ 2 การออกแบบและเทคโนโลยี เป็นสาระที่เกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถของมนุษย์อย่างสร้างสรรค์ โดยนำความรู้มาใช้กับกระบวนการเทคโนโลยี สร้างสิ่งของ เครื่องใช้ วิธีการ และเพิ่มประสิทธิภาพในการดำรงชีวิต

ตัวชี้วัด ป. 5/1 อธิบายความหมายและวิวัฒนาการของเทคโนโลยี

ตัวชี้วัด ป. 5/2 สร้างสิ่งของเครื่องใช้ตามความสนใจอย่างปลอดภัยโดยกำหนดปัญหาหรือความต้องการ รวบรวมข้อมูลเลือกวิธีการออกแบบโดยถ่ายทอดความคิดเป็นภาพร่าง 3 มิติ ลงมือสร้างและประเมินผล

ตัวชี้วัด ป. 5/3 นำความรู้และทักษะการสร้างชิ้นงานไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสิ่งของเครื่องใช้

ตัวชี้วัด ป. 5/4 มีความคิดสร้างสรรค์อย่างน้อย 2 ลักษณะในการแก้ปัญหาหรือสนองความต้องการ

ตัวชี้วัด ป. 5/5 เลือกใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวันอย่างสร้างสรรค์ต่อชีวิตสังคม และมีการจัดการสิ่งของเครื่องใช้ด้วยการแปรรูปแล้วนำกลับมาใช้ใหม่

สาระที่ 3 เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นสาระที่เกี่ยวกับกระบวนการเทคโนโลยีสารสนเทศ การติดต่อสื่อสาร การค้นหาข้อมูล การใช้ข้อมูลสารสนเทศ การแก้ปัญหาหรือการสร้างงาน คุณค่าและผลกระทบของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ตัวชี้วัด ป. 5/1 ค้นหา รวบรวมข้อมูลที่สนใจและเป็นประโยชน์จาก แหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่เชื่อถือได้ตรงตามวัตถุประสงค์

ตัวชี้วัด ป. 5/2 สร้างงานเอกสารเพื่อใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันด้วยความ รับผิดชอบ

สาระที่ 4 การอาชีพ เป็นสาระที่เกี่ยวกับทักษะที่จำเป็นต่ออาชีพ เห็น ความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม และเจตคติที่ดีต่ออาชีพ ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม เห็นคุณค่าของอาชีพสุจริต และเห็นแนวทางในการประกอบอาชีพ (กรมวิชาการ. 2551 : 1-2)

ตัวชี้วัด ป. 5/1 สืบหาข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพต่างๆ ในชุมชน

ตัวชี้วัด ป. 5/2 ระบุความแตกต่างของอาชีพ

มาตรฐานการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ระดับชั้น

ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง

กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ประกอบด้วย 4 สาระ แต่ละสาระมีมาตรฐาน ดังนี้

สาระที่ 1 การดำรงชีวิตและครอบครัว

มาตรฐาน ง 1.1 เข้าใจการทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะกระบวนการทำงาน ทักษะการจัดการ ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา ทักษะการทำงานร่วมกันและทักษะ การแสวงหาความรู้ มีคุณธรรม และลักษณะนิสัยในการทำงาน มีจิตสำนึกในการใช้พลังงาน ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม เพื่อการดำรงชีวิตและครอบครัว

สาระที่ 2 การออกแบบและเทคโนโลยี

มาตรฐาน ง 2.1 เข้าใจเทคโนโลยีและกระบวนการเทคโนโลยี ออกแบบและสร้างสิ่งของเครื่องใช้ หรือวิธีการ ตามกระบวนการเทคโนโลยีอย่างมีความคิด สร้างสรรค์ เลือกใช้เทคโนโลยีในทางสร้างสรรค์ต่อชีวิต สังคม สิ่งแวดล้อม และมีส่วนร่วม ในการจัดการเทคโนโลยีที่ยั่งยืน

สาระที่ 3 เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

มาตรฐาน ง 3.1 เข้าใจปัญหา เห็นคุณค่า และใช้กระบวนการเทคโนโลยี สารสนเทศในการสืบค้นข้อมูล การเรียนรู้ การสื่อสาร การแก้ปัญหา การทำงาน และอาชีพ อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และมีคุณธรรม

สาระที่ 4 การอาชีพ

มาตรฐาน ง 4.1 เข้าใจ มีทักษะที่จำเป็น มีประสบการณ์เห็นแนวทางในงานอาชีพ ใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาอาชีพ มีคุณธรรม และเจตคติที่ดีต่ออาชีพ

ตารางที่ 2 จำนวนมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับประถมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

สาระ	มาตรฐาน	จำนวนมาตรฐานการเรียนรู้ระดับชั้น					
		ป. 1	ป. 2	ป. 3	ป. 4	ป. 5	ป. 6
1. การดำรงชีวิตและครอบครัว	ง 1.1	1	1	1	1	1	1
2. การออกแบบและเทคโนโลยี	ง 2.1	-	1	1	-	1	1
3. เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	ง 3.1	1	1	1	1	1	1
4. การอาชีพ	ง 4.1	-	-	-	1	1	1
รวม		4	2	3	3	4	4

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่า สาระที่ 1 การดำรงชีวิตและครอบครัว นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จะต้องเรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้ จำนวน 1 มาตรฐาน

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพัฒนาเนื้อหา เรื่อง การทำอาหารพื้นบ้านอีสาน จากว่า สาระที่ 1 การดำรงชีวิตและครอบครัว หน่วยงานบ้าน มาตรฐาน ง.1.1 และตัวชี้วัด ป. 5/1, ป. 5/2 ป. 5/3 และป. 5/4

แนวการจัดหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

การจัด โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ละระดับชั้นประกอบด้วยสาระการเรียนรู้พื้นฐานและสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมแต่ละระดับชั้น สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สาระ การเรียนรู้พื้นฐาน ส่วนสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมนั้นสถานศึกษาสามารถจัดได้ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 เท่านั้น สาระการเรียนรู้พื้นฐานที่จัดให้ผู้เรียนทุกชั้นจะประกอบด้วย 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษา และพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพ และเทคโนโลยี ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) สำหรับสาระของกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีที่นำมาจัดเป็น สาระการเรียนรู้ พื้นฐานสำหรับแต่ละชั้น สถานศึกษาจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ครบตามสาระและมี

คุณภาพ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ และมาตรฐานการเรียนรู้ระดับชั้นกำหนด ส่วนสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมสถานศึกษาสามารถกำหนดขึ้นเองตามความต้องการของผู้เรียน ห้องเรียน และชุมชน โดยกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ของสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมขึ้นเอง

แนวทางจัดหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีในส่วนที่เป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐานสำหรับระดับชั้นประถมศึกษา (ประถมศึกษาปีที่ 1-6) มีดังนี้

1. ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เรียนสาระที่ 1 และ 3
2. ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เรียนสาระที่ 1, 2 และ 3
3. ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เรียนสาระที่ 1, 2 และ 3
4. ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรียนสาระที่ 1 และ 3
5. ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรียนสาระที่ 1, 2, 3 และ 4
6. ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรียนสาระที่ 1, 2, 3 และ 4

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

กรมวิชาการ (2545 : 127 -144) กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สรุปได้ดังนี้

1. กลวิธีการจัดการเรียนรู้ เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาผู้เรียน ที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งตามธรรมชาติของสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี มีขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1.1 จัดการเรียนรู้ให้ครบองค์รวม ซึ่งผู้เรียนจะได้พัฒนาเด็กตามศักยภาพ คือผู้เรียนต้องมีทั้งความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม

1.2 การจัดการเรียนรู้ต้องกำหนดเป็นงาน (Task) แต่ผลงานต้องเป็นไปตามโครงสร้างการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีทั้ง 7 หัวข้อ คือ

1.2.1 ความหมายของงาน

1.2.2 ความสำคัญและประโยชน์ของงาน

1.2.3 มีทฤษฎีสนับสนุนหลักการของงาน

1.2.4 วิธีการและขั้นตอนของหลักการทำงาน

1.2.5 กระบวนการทำงาน การจัดการเทคโนโลยี เทคโนโลยีสารสนเทศ

และแนวทางในการประกอบอาชีพ

1.2.6 การนำเทคโนโลยี เทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการทำงานสร้าง

และพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือวิธีการใหม่ๆ

1.2.7 คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมพื้นฐานในการทำงานและประกอบอาชีพในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนครูควรให้ครบทั้งมาตรฐานการเรียนรู้ มีทั้งความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรมจริยธรรม และค่านิยม ซึ่งแต่ละงานจะสอนครบทั้ง 7 หัวข้อ หรือไม่ครบก็ได้ ขึ้นอยู่กับธรรมชาติของงาน

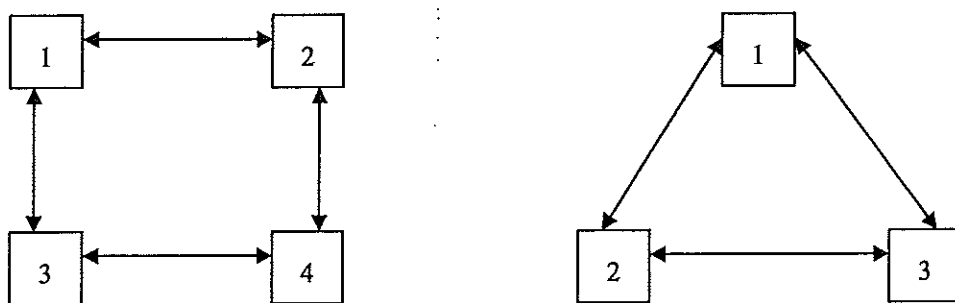
1.3 การจัดการเรียนรู้ ผู้สอนสามารถนำความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม จากสาระภายในกลุ่มมาบูรณาการกันได้ หรือนำสาระจากกลุ่มสาระอื่น หรือสาระเดียวกันมาบูรณาการกับสาระการทำงานอาชีพและเทคโนโลยี เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานตามกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ เช่น กระบวนการทำงาน กระบวนการคิด กระบวนการตัดสินใจ กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการกลุ่ม กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หรืออื่น ๆ จนเกิดทักษะในการทำงาน และได้ชิ้นงาน รวมทั้งสร้างพัฒนางานและวิธีการใหม่

1.4 จัดการเรียนรู้ได้ในห้องเรียน นอกชั้นเรียน โดยจัดสถานปฏิบัติงาน แหล่งวิทยากร สถานประกอบการ สถานประกอบอาชีพอิสระ ฯลฯ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพความพร้อมของสถานศึกษาผู้เรียนและคุณพินิจของผู้สอน โดยคำนึงถึงสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจและเทคโนโลยี

1.5 จัดการเรียนรู้โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนกำหนดงานที่มีความหมายกับผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์ความสำคัญ เห็นคุณค่า ย่อมทำให้เกิดความภาคภูมิใจในการปฏิบัติงาน

1.6 จัดการเรียนรู้โดยผู้สอนต้องคำนึงถึงความต้องการ ความสนใจ ความพร้อมทั้งร่างกายและอุปนิสัย สติปัญญา และประสบการณ์เดิมของผู้เรียน

2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียน กลุ่มการทำงานและเทคโนโลยีจึงเสนอแนะรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ดังภาพประกอบที่ 1

ภาพประกอบที่ 1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้

กรมวิชาการ (2545 : 127 -144)

- 1 แทน การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง
- 2 แทน การเรียนรู้จากการศึกษาค้นคว้า
- 3 แทน การเรียนรู้จากประสบการณ์
- 4 แทน การเรียนรู้จากการทำงานกลุ่ม

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว ผู้สอนจะเริ่มต้นจากรูปแบบใดก่อนหลังก็ได้และอาจจัดการเรียนรู้ให้ครบทั้ง 4 รูปแบบหรือไม่ครบทั้ง 4 รูปแบบก็ได้ รายละเอียดของแต่ละรูปแบบ มีดังนี้

1. การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงเป็นการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือทำงานจริง ๆ มีขั้นตอนอย่างน้อย 4 ขั้นตอน คือ

- 1.1 ชั้นศึกษาและวิเคราะห์งาน
- 1.2 ชั้นวางแผนการทำงาน
- 1.3 ชั้นปฏิบัติงาน
 - 1.3.1 ผู้สอนให้คำแนะนำ
 - 1.3.2 ผู้เรียนฝึกการปฏิบัติ
 - 1.3.3 ผู้เรียนฝึกฝน
- 1.4 ชั้นประเมิน/ปรับปรุง

2. การเรียนรู้จากการศึกษาค้นคว้า เป็นการเรียนที่เปิดโอกาส ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าในเรื่องที่ตนเองสนใจจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ จนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

และนำมาปฏิบัติ ทั้งนี้ผู้สอนควรให้ผู้เรียนนำกระบวนการแสวงหาความรู้เสนอต่อผู้สอนหรือกลุ่มผู้เรียน

3. การเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นการเรียนรู้ที่ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 ครูผู้สอนสร้างกิจกรรมโดยที่กิจกรรมนั้นอาจจะเชื่อมโยงกับสถานการณ์ของผู้เรียนหรือเป็นกิจกรรมใหม่ หรือเป็นประสบการณ์ในชีวิตประจำวันก็ได้

3.2 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าวโดยการอภิปรายผลการศึกษาค้นคว้าตัวอย่างหรือการปฏิบัติกิจกรรมนั้น ๆ

3.3 ผู้เรียนวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติกิจกรรมว่าเกิดขึ้นจากสาเหตุอะไร

3.4 สรุปผลที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อนำไปสู่หลักการ/แนวคิดของสิ่งที่ได้เรียนรู้

3.5 นำหลักการ/แนวคิดที่ได้ไปใช้กับกิจกรรมใหม่ หรือกิจกรรมอื่น ๆ หรือสถานการณ์ใหม่ต่อไป

4. การเรียนรู้จากการทำงานกลุ่ม เป็นการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้มีการเลือกใช้กระบวนการกลุ่ม กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการสร้างค่านิยม กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด กระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่น ฯลฯ ในการจัดการเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จ

3. การพัฒนาสื่อการเรียนรู้

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2545 : 142 - 144) กล่าวถึง การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สรุปได้ดังนี้

3.1 ความสำคัญของสื่อกับผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เข้าใจในบทเรียนง่ายขึ้น เรียนรู้เรื่องราวใกล้ตัว ช่วยกระตุ้นและสร้างความสนใจในกระบวนการเรียนรู้ ไม่เบื่อ สื่อที่มีความเหมาะสมจะสนองความแตกต่างของผู้เรียนได้ดี เช่น ความสนใจ สติปัญญา และวิธีการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองได้ สร้างนิสัยใฝ่รู้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

3.2 ความสำคัญกับสื่อของผู้สอน ผู้สอนใช้ประโยชน์จากสื่อได้ทุกขั้นตอน เช่น ช่วยสร้างบรรยากาศในการเรียนให้น่าสนใจ กระตุ้นผู้สอนให้เตรียมเนื้อหา เตรียมผลิตสื่อ เตรียมการใช้สื่อ และสร้างสื่อหรือนวัตกรรมการเรียนการสอนอยู่เสมอ

3.3 สื่อกับการปฏิรูปการเรียนรู้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มีความมุ่งหมายที่จะพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย และจิตใจ อยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษาเน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่สุด กระบวนการจัดการศึกษา ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาให้เต็มตามศักยภาพ สภาพแวดล้อม บรรยากาศ สื่อการเรียนการสอน ให้เอื้อต่อการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

3.4 แหล่งการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ อาชีพและเทคโนโลยีมีแหล่งเรียนรู้ ที่หลากหลาย ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้

3.4.1 ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ ความสามารถ มี ประสบการณ์ ประสบความสำเร็จในงานอาชีพที่อยู่ในชุมชน ท้องถิ่น ผู้นำชุมชน

3.4.2 แหล่งวิชาการ ได้แก่ สถาบัน องค์กร หน่วยงาน ห้องสมุด ศูนย์วิชาการทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งให้บริการความรู้ในเรื่องต่าง ๆ

3.4.3 สถานประกอบการ สถานประกอบอาชีพอิสระ โรงงาน อุตสาหกรรม หน่วยงานวิจัยท้องถิ่น ซึ่งให้บริการความรู้ ฝึกอบรมเกี่ยวกับงานและวิชาชีพ ต่าง ๆ ในชุมชนท้องถิ่น

3.4.4 ทรัพยากรธรรมชาติแวดล้อม เช่น อุทยานแห่งชาติ สวนสัตว์ พิพิธภัณฑ์

3.4.5 สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น แผ่นพับ วารสาร หนังสือพิมพ์ หนังสืออ้างอิง

3.4.6 สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น อินเทอร์เน็ต ซีดีรอม วีซีดี วีดีทัศน์ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน CAI

การวัดและการประเมินผล

เพื่อที่จะทราบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หรือไม่ เพียงใด จำเป็นต้องมีการวัดหรือการประเมินผล การเรียนของผู้เรียน การวัดและประเมินผลที่ เน้นให้ผู้เรียนคิด ลงมือปฏิบัติด้วยกระบวนการที่หลากหลาย เพื่อสร้างองค์ความรู้ ดังนั้น ผู้สอนต้องตระหนักว่าการเรียนการสอนและการวัดประเมินผลเป็นกระบวนการเดียวกัน และ จะต้องวางแผนไปพร้อม ๆ กัน ซึ่ง กรมวิชาการ (2545 : 131) ได้กำหนดแนวทางและ วัตถุประสงค์ในการวัดและประเมินผล กลุ่มสาระการเรียนรู้ อาชีพและเทคโนโลยี สรุปได้ดังนี้

1. แนวทางการวัดผลและประเมินผล การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้จะบรรลุตามเป้าหมายของการเรียนการสอนที่วางไว้ได้ ควรมีแนวทางดังต่อไปนี้

1.1 ต้องวัดและประเมินผลทั้งความรู้ ความคิด ความสามารถ ทักษะ กระบวนการเจตคติ คุณธรรม ค่านิยม รวมทั้งโอกาสในการเรียนรู้ของผู้เรียน

1.2 วิธีการวัดและประเมินผล ต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

1.3 ต้องเก็บข้อมูลที่ได้จากการวัดและประเมินผลตามความเป็นจริงและต้องประเมินผลภายใต้ข้อมูลที่มีอยู่

1.4 ผลการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องนำไปสู่การแปลผลและข้อสรุปที่สมเหตุสมผล

1.5 การวัดและการประเมินต้องมีความเที่ยงตรงและเป็นธรรมทั้งในด้านของวิธีการวัด โอกาสของการประเมิน

2. วัตถุประสงค์ของการวัดและการประเมินผล

2.1 เพื่อวินิจฉัยความรู้ความสามารถ ทักษะกระบวนการ เจตคติ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของผู้เรียน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะให้เต็มศักยภาพ

2.2 เพื่อให้เป็นข้อมูลป้อนกลับให้กับตัวผู้เรียนเองว่าบรรลุมาตรฐานการเรียนรู้เพียงใด

2.3 เพื่อใช้ข้อมูลในการสรุปผลการเรียนรู้และเปรียบเทียบถึงระดับพัฒนาการของการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อกระบวนการเรียนการสอน วิธีการประเมินผลที่สามารถสะท้อนผลการเรียนรู้อย่างแท้จริงของผู้เรียนและครอบคลุมกระบวนการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน คือความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม จึงต้องวัดและประเมินผลจากสภาพจริง (Authentic Assessment)

3. การวัดและประเมินผลจากสภาพจริง

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2545 : 132 - 142) ได้กล่าวถึงการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ไว้ว่ากิจกรรมจากการเรียนรู้มีหลากหลาย เช่น กิจกรรมในชั้นเรียน กิจกรรมการปฏิบัติ กิจกรรมสำรวจภาคสนาม กิจกรรมศึกษาค้นคว้า กิจกรรมศึกษาปัญหาพิเศษหรือโครงการ ในการทำกิจกรรมเหล่านี้ต้องคำนึงว่าผู้เรียนแต่ละคนมีศักยภาพ

แตกต่างกัน ผู้เรียนแต่ละคนจึงอาจทำงานชิ้นเดียวกันเสร็จในเวลาที่แตกต่างกัน และผลงานที่ได้ก็แตกต่างกันด้วย เมื่อผู้เรียนทำกิจกรรมแล้วก็ต้องรวบรวมผลงาน เช่น รายงาน ชิ้นงาน บันทึก และรวมถึงทักษะปฏิบัติต่าง ๆ เจตคติ ความรัก ความซาบซึ้ง กิจกรรมที่ผู้เรียนได้ทำ และผลงานเหล่านี้ต้องใช้วิธีประเมินที่มีความเหมาะสมและแตกต่างกัน เพื่อช่วยให้สามารถประเมินความรู้ความสามารถและความรู้สึกนึกคิดที่แท้จริงของผู้เรียนได้ การวัดและการประเมินผลจากสภาพจริงจะมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อมีการประเมินหลาย ๆ ด้าน หลากหลายวิธี ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับชีวิตจริงของผู้เรียน ได้ ซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับการวัดและการประเมินผลจากสภาพจริง สรุปได้ดังนี้

4. ลักษณะสำคัญของการวัดและประเมินผลจากสภาพจริง

4.1 ใช้วิธีการประเมินกระบวนการคิดที่ซับซ้อน ความสามารถในการปฏิบัติงาน สักยภาพของผู้เรียนในด้านของผู้ผลิตและกระบวนการที่ได้ผลผลิต มากกว่าที่จะประเมินว่าผู้เรียนสามารถจดจำความรู้อะไรได้บ้าง

4.2 เป็นการประเมินความสามารถของผู้เรียน เพื่อวินิจฉัยผู้เรียนในส่วนที่ควรส่งเสริมและส่วนที่ควรแก้ไขปรับปรุง เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพตามความสามารถ ความสนใจและความต้องการของแต่ละบุคคล

4.3 เป็นการประเมินที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม การประเมินผลงานของตนเองและของเพื่อนร่วมห้อง เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเอง เชื่อมมั่นในตนเอง สามารถพัฒนาตนเองได้

4.4 ข้อมูลที่ได้จากการประเมินจะสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการเรียนการสอนและการวางแผนการสอนของผู้สอนว่าสามารถตอบสนองความสามารถ ความสนใจและความต้องการของผู้เรียนแต่ละบุคคล

4.5 ประเมินความสามารถของผู้เรียนในการถ่ายโอนการเรียนรู้ไปสู่ชีวิตจริงได้

4.6 ประเมินด้านต่าง ๆ ด้วยวิธีที่หลากหลายในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

5. วิธีการและแหล่งข้อมูลที่ใช้ เพื่อให้การวัดและประเมินผลได้สะท้อนความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน ผลการประเมินอาจจะได้มาจากแหล่งข้อมูลและวิธีการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

5.1 สังเกตการณ์แสดงออกเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม

- 5.2 ชิ้นงาน ผลงาน รายงาน และกระบวนการ
- 5.3 บทสัมภาษณ์
- 5.4 บันทึกของผู้เรียน
- 5.5 การประชุมปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างผู้เรียนและครู
- 5.6 การวัดและการประเมินผลภาคการปฏิบัติ (Practical Assessment)
- 5.7 การวัดและการประเมินผลด้านความสามารถ (Performance Assessment)
- 5.8 แฟ้มผลงาน (Portfolio)
- 5.9 การประเมินตนเอง
- 5.10 การประเมินโดยกลุ่มเพื่อน
- 5.11 การประเมินโดยใช้แบบทดสอบทั้งแบบอัตนัยและแบบปรนัย

6. รายละเอียดของการวัดและการประเมินผลที่สำคัญ

6.1 การสังเกต (Observe) การสังเกตทำให้สามารถรู้เรื่องราวของผู้เรียนแต่ละคนได้ แต่การสังเกตที่ไม่ได้มีการเตรียมการในรายละเอียดต่าง ๆ หรือใช้วิธีการที่ไม่ดีก็จะทำให้ขาดความเชื่อมั่นได้ การใช้วิธีการสังเกตโดยตรงทำให้ได้ข้อมูลที่ดี และในการสังเกตจะต้องเลือกว่าจะสังเกตตามกรอบที่กำหนดไว้หรือไม่ต้องมีกรอบ

6.1.1 การสังเกตตามกรอบ จะประกอบด้วยองค์ประกอบต่อไปนี้

- 1) ต้องกำหนดจุดประสงค์ที่ต้องการวัด
- 2) เครื่องมือที่ใช้บันทึกข้อมูล การสังเกต อาจใช้ตั้งแต่การบันทึกพฤติกรรม (Anecdotal Notebook) จนกระทั่งมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)
- 3) รายการสังเกตอาจจะแจ้งให้ผู้เรียนทราบหรือไม่ก็ได้ แต่ผู้สังเกตต้องมีการวางแผนเป็นอย่างดี

4) ต้องเจาะผู้เรียนที่คิดไว้แล้วว่าจะสังเกตใคร

6.1.2 การสังเกตไม่มีกรอบ

- 1) ไม่ต้องระบุจุดประสงค์ของการสังเกต
- 2) เพียงแต่ใช้เครื่องมือ เพื่อบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ในกระดาษเปล่า
- 3) อาจสังเกตผู้เรียนคนใดก็ได้ ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะที่สังเกตอาจจะตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ได้

6.2 การสัมภาษณ์ (Interview) การสัมภาษณ์เป็นวิธีการที่ดีที่สุด ทำให้รู้ว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชั้นตอนที่ไม่ได้สังเกตด้วยตนเองนั้นเป็นอย่างไร การสัมภาษณ์สามารถ

ใช้ได้อย่างกว้างขวาง เช่น อาจสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เรียนเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างที่อยู่ในสถานการณ์เดียวกัน

6.3 การวัดผลและประเมินผลด้านความสามารถ (Performance Assessment)

ความสามารถของผู้เรียนประเมินได้จากการแสดงออกโดยตรงจากการทำงานต่าง ๆ เป็นสถานการณ์ที่กำหนดให้ ซึ่งเป็นของจริงหรือใกล้เคียงกับสภาพจริง และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แก้ไขปัญหาหรือปฏิบัติงานได้จริงโดยประเมินจากกระบวนการทำงาน กระบวนการคิด โดยเฉพาะความคิดขั้นสูงและผลงานที่ได้ ลักษณะสำคัญของการประเมินความสามารถ คือ กำหนดวัตถุประสงค์ของงาน วิธีการทำงาน ผลสำเร็จของงาน มีคำสั่งควบคุมสถานการณ์ในการปฏิบัติงาน และมีเกณฑ์การให้คะแนนที่ชัดเจน การประเมินความสามารถที่แสดงออกของผู้เรียน ทำได้หลายแนวทางต่าง ๆ กันขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมสถานการณ์ และความสนใจของผู้เรียน

6.4 การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมผลงานเป็นการเก็บรวบรวมและสร้างเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับผลงานของผู้เรียนที่บ่งบอกถึงความสำเร็จเชิงสมรรถนะเฉพาะด้านที่ได้มีการคัดสรรมาแล้ว แฟ้มสะสมผลงานจะแสดงให้เห็นความสามารถ จุดเด่น จุดด้อย ความสำเร็จ และพัฒนาการของผู้เรียน เป็นสิ่งที่บ่งบอกให้ทราบว่าผู้เรียนอยู่ตรงไหน ชั้นไหนและกำลังเดินทางไปทางไหน เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกด้วยตนเอง รู้จักเข้าใจหลักเกณฑ์ที่ดีเป็นอย่างไร

6.5 การประเมินโดยกลุ่มเพื่อน (Peer Assessment) เป็นการตัดสินใจโดยให้กลุ่มเพื่อนทำงานร่วมด้วย เกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณา เช่น

6.5.1 ความคิดสร้างสรรค์

6.5.2 การช่วยเหลือกลุ่ม

6.5.3 ความสามารถที่จะทำงานให้เสร็จตามกำหนดเวลา

6.5.4 เกณฑ์อื่น ๆ ได้แก่ การค้นคว้า การรวบรวมข้อมูล การเขียน

รายงาน การนำเสนอสิ่งที่ค้นคว้า

6.6 การประเมินกลุ่ม (Group Assessment) ความสามารถที่จะทำงานในฐานะสมาชิกผู้มีประสิทธิภาพของกลุ่มถือเป็นทักษะที่สำคัญ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางทุกกลุ่มวิชาจะต้องเน้นย้ำการทำงานเป็นกลุ่มมีการจัดความพร้อมอย่างมีคุณภาพและมีการประเมินผลที่ละเอียดรอบคอบ การทำงานกลุ่มของผู้เรียนจะมีคุณภาพสูงสุด รวมทั้งให้ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน เมื่อมีการปฏิบัติดังนี้

6.6.1 จัดบรรยากาศให้เหมาะสมช่วยให้ผู้เรียนรับทราบและเข้าใจว่าการทำงานกลุ่มจะให้ผลดีแก่ผู้เรียนอย่างไร ผลงานกลุ่มจะประเมินด้วยวิธีใด

6.6.2 แจ้งให้ผู้เรียนทราบว่างานของกลุ่มจะประเมินผลเมื่อใด การแจ้งล่วงหน้านี้จะทำให้ไม่ได้รับความกดดัน ต้องคอยวิตกกังวลว่าเมื่อใดผู้สอนจึงจะประเมินผล

6.6.3 คะแนนที่กำหนดให้ไม่ควรมากเกินไป เพราะหลักการต้องการจะพัฒนาการทำงานร่วมกัน

6.6.4 แจ้งเกณฑ์การประเมินผลให้ผู้เรียนทราบ และบอกเกณฑ์บางส่วน พร้อมทั้งให้ผู้เรียนเพิ่มเติมเกณฑ์ของตนเองได้ จึงค่อยตัดสินใจว่าแต่ละเกณฑ์จะให้คะแนนอย่างไร

6.6.5 จัดเวลาให้ผู้เรียนได้มีการสำรวจว่าคุ้มค่าแก่การเรียนรู้หรือไม่ เป็นการให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ผลสำเร็จของตนเอง มีเวลาแยกแยะว่ายังมีจุดใดที่น่าจะทำให้ได้ดียิ่งขึ้นอีก

6.6.6 ผู้สอนต้องมั่นใจและกระจ่างชัดเจนว่า สิ่งที่ประเมินผลคือผลผลิตจากงานของกลุ่มหรือประเมินผลกระบวนการทำงาน กระบวนการและผลผลิตเป็นคนละเรื่องกัน และจำเป็นจะต้องมีแนวทางประเมินที่แตกต่างกันในการทำกิจกรรมกลุ่ม บางกิจกรรมใช้ในการประเมินผลผลิต แต่บางกิจกรรมอาจใช้เพื่อการประเมินผล กระบวนการปฏิบัติเท่านั้น

6.6.7 ต้องระวังอันตรายจากการประเมินงานกลุ่มเป็นรายบุคคล เพราะจะนำไปสู่การเจ็บช้ำน้ำใจและการโต้แย้งอย่างรุนแรงได้ ต้องมีการแจ้งเกณฑ์ให้ทราบล่วงหน้ามีการอภิปราย มีข้อตกลงตั้งแต่เริ่มลงมือปฏิบัติกิจกรรม การประเมินผลบุคคลควรจะทำต่อเมื่อผู้เรียนทั้งกลุ่มได้รับการพัฒนาความมั่นใจและความเชื่อถือ

6.6.8 พิจารณาวิธีการจัดกลุ่ม จะให้ผู้เรียนเลือกเข้ากลุ่มเองหรือไม่ (มีแนวโน้มที่จะเลือกเข้ากลุ่มเก่ง) หรือจะใช้จัดผู้เรียนเข้าสู่ผู้เรียนเข้ากลุ่ม เพื่อให้ความสามารถในกลุ่ม (วิธีนี้จะได้ผลดีสำหรับงานที่ใช้เกณฑ์วัดย่อย ๆ ซึ่งอาจมีการหมุนเวียนสมาชิกกลุ่ม) หรือผู้สอนต้องการจัดผู้เรียนให้สมดุลทุกกลุ่ม เพื่อความสะดวกสบาย ความรู้ความสามารถและทักษะของผู้เรียน วิธีการนี้มีประโยชน์เพื่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างมีคุณภาพแต่ต้องการทักษะการประสานงานที่สูงมากในการจัดการ

6.7 การประเมินตนเอง (Self Assessment) ในการเสนอผลงาน ผู้สอนควรฝึกให้ผู้เรียนมีการประเมินตนเอง ทั้งด้านความคิดและด้านความรู้สึก โดยให้ผู้เรียนได้พูดถึงงานของตน มีขั้นตอนกระบวนการทำงานอย่างไร มีจุดบกพร่องจุดดีตรงไหน ผู้เรียนได้

ความรู้ อะไรบ้างและผู้เรียนมีความรู้สึกอย่างไรต่องานที่ทำขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้เพื่อน ๆ ได้มีการวิพากษ์งานของผู้เรียนอันจะนำไปสู่ความภาคภูมิใจ

6.8 การเขียนรายงาน (Self - report) เป็นการให้ผู้เรียนเขียนรายงานเกี่ยวกับ พฤติกรรมของตนเองเหมือนกานสัมภาษณ์ เพียงแต่ไม่มีคนตั้งคำถามเท่านั้นเอง

จากวิธีการประเมินผลดังกล่าว สามารถนำมาจัดแสดงวิธีการและเครื่องมือ ประเมินผลการเรียนรู้ของสาระการเรียนรู้ในด้านความรู้ ด้านทักษะ/กระบวนการและด้าน คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมได้

การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

1. ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้

มีผู้ให้ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้หรือแผนการสอนไว้หลายท่าน ดังนี้ นิคม ชมภูหลง (2544 ก : 180) กล่าวว่า แผนการสอน หมายถึง แผนการหรือ ภาระงานที่จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้ในการปฏิบัติการสอนในรายวิชาใดรายวิชาหนึ่ง เป็นการเตรียมการสอนอย่างมีระบบ และเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ครูพัฒนาการจัดการเรียน การสอนไปสู่จุดประสงค์การเรียนรู้และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า (2545 : 69) กล่าวว่า แผนการสอน หมายถึง แผนงานหรือ ภาระงานที่ครูผู้สอน ได้เตรียมการจัดการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้ในการปฏิบัติการเรียนรู้ในรายวิชาใดรายวิชาหนึ่งอย่างเป็นระบบระเบียบ โดยใช้ เครื่องมือสำหรับจัดการเรียนรู้ในรายวิชาใดวิชาหนึ่งอย่างเป็นระบบระเบียบ โดยใช้เครื่องมือ สำหรับจัดการเรียนรู้เพื่อนำผู้เรียนไปสู่จุดประสงค์การเรียนรู้และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอย่างมี ประสิทธิภาพ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2537 : 101) กล่าวว่า แผนการสอน หมายถึง เอกสารประกอบหลักสูตรชนิดหนึ่งซึ่งช่วยให้ครูนำไปเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ไปสู่จุดมุ่งหมายของการศึกษา

วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2541 : 1) กล่าวว่า แผนการสอน หมายถึง แผนการหรือ ภาระงานที่จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้ในการปฏิบัติการสอนในรายวิชาใดวิชาหนึ่ง เป็นการเตรียมการสอนอย่างมีระบบและเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ครูพัฒนาการจัดการเรียน การสอนไปสู่จุดประสงค์การเรียนรู้และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ณัฐวุฒิ กิจรุ่งเรือง (2545 : 53) กล่าวว่า แผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การเตรียมการจัดการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบและเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาใดวิชาหนึ่งให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่หลักสูตรกำหนด

รุจิรี ภู่อาระ และจันทร์ธานี สงวนนาม (2545 : 159) กล่าวว่า แผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง เครื่องมือการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนตามที่กำหนดไว้ในสาระการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่ม

วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2545 : 290) กล่าวว่า แผนการสอน หมายถึง แผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อ การวัดผลประเมินผล ให้สอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า แผนการสอนเป็นแผนที่ผู้สอนจัดทำขึ้นจากคู่มือครูหรือแนวการสอนของกรมวิชาการ ทำให้ผู้สอนทราบว่าสอนเนื้อหาใดสอนอย่างไร ใช้สื่ออะไรและวัดผลประเมินผลโดยวิธีใด

จากการศึกษาเอกสารข้างต้นพอสรุปได้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้หรือแผนการสอน คือ แผนการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ เกิดประสิทธิภาพ บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ ซึ่งมีส่วนสำคัญประกอบด้วย จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา วิธีการจัดกิจกรรม สื่อการเรียน และการวัดประเมินผล โดยมีการเตรียมเป็นลายลักษณ์อักษรล่วงหน้า ผู้อื่นสามารถนำไปใช้สอนแทนได้

2. ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ ดังนี้ ณัฐวุฒิ กิจรุ่งเรือง (2545 : 53) ได้กล่าวถึงความสำคัญและประโยชน์ของแผนการจัดการเรียนรู้ว่า

1. เพื่อให้เห็นความต่อเนื่องของการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร
2. เพื่อให้จัดการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจและความต้องการของผู้เรียน
3. เพื่อให้สามารถเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ให้พร้อมก่อนทำการสอน
4. เพื่อให้ผู้สอนมีความมั่นใจและเชื่อมั่นในการจัดการเรียนรู้
5. เพื่อให้เกิดการปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนรู้จากข้อจำกัดที่พบ
6. เพื่อให้ผู้อื่นสอนแทนได้ในกรณีที่จำเป็น

7. เพื่อเป็นหลักฐานในการพิจารณาผลงานคุณภาพในการปฏิบัติการสอน

8. เพื่อเป็นข้อบ่งชี้ความเป็นวิชาชีพของครูผู้สอน

วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2545 : 289) กล่าวถึงความสำคัญของแผนการสอนไว้ว่า แผนการสอนเป็นงานสำคัญของครู การสอนจะประสบผลสำเร็จด้วยดีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับ การวางแผนการสอนเป็นสำคัญ ถ้าผู้สอนวางแผนการสอนที่ดีก็เท่ากับบรรลุจุดมุ่งหมาย ปลายทางไปแล้วครึ่งหนึ่ง การวางแผนการสอนจึงมีความสำคัญ ดังนี้

1. ทำให้ผู้สอนสอนด้วยความมั่นใจ เมื่อเกิดความมั่นใจในการสอนก็จะสอนด้วยความคล่องแคล่ว เป็นไปตามลำดับขั้นตอน อย่างราบรื่นไม่ติดขัด เพราะได้เตรียมการทุกอย่างไว้พร้อมแล้ว การสอนก็จะดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางอย่างสมบูรณ์

2. ทำให้เป็นการสอนที่มีคุณค่าคุ้มกับเวลาที่ผ่านไปเพราะผู้สอนสอนอย่างมีแผน มีเป้าหมาย มีทิศทางในการสอน ทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ใหม่ตามที่ผู้สอนวางไว้

3. ทำให้เป็นการสอนที่ตรงตามหลักสูตร เพราะในการวางแผนการสอน ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรทั้งจุดประสงค์การสอน เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน การวัดผลประเมินผล แล้วจัดทำแผนการสอน เมื่อผู้สอนสอนตามแผนการสอนที่วางไว้ ก็ย่อมทำให้เป็นแผนการสอนตรงตามจุดมุ่งหมาย และทิศทางของหลักสูตรช่วยให้ความสะดวกแก่ครูผู้สอนแทนในกรณีที่ผู้สอนไม่สามารถเข้าสอนได้

4. ทำให้การสอนบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพดีกว่าการสอนที่ไม่ได้วางแผน

5. ทำให้ผู้สอนมีเอกสารเตือนความจำสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการสอนต่อไป ทำให้ไม่เกิดความซ้ำซ้อน และเป็นแนวทางในการทบทวนหรือการออกข้อสอบ เพื่อวัดผลการเรียนรู้ได้ และยังเป็นเอกสารไว้เป็นแนวทางแก่ผู้สอนแทน ผู้เรียนจะได้รับความรู้ที่ต่อเนื่อง

6. ทำให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อครูผู้สอนและวิชาที่เรียนเพราะผู้สอนสอนด้วยความพร้อม ด้วยความมั่นใจ ผู้สอนได้เตรียมการสอนไว้อย่างพร้อมเพรียงทำให้ผู้เรียนเรียนด้วยความเข้าใจส่งผลให้มีเจตคติที่ดีต่อครูผู้สอนและวิชาที่เรียน

3. ลักษณะแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี

สงขม ลักษณะ (2534 : 3-5) กล่าวว่า แผนการสอนที่ดี ควรมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่เข้าลักษณะ 4 ประการ คือ

1. เป็นแผนการสอนที่มีกิจกรรมที่ให้ผู้เรียน เป็นผู้ได้ลงมือปฏิบัติให้มากที่สุด โดยครูเป็นผู้คอยชี้แนะ ส่งเสริม หรือกระตุ้นให้กิจกรรมที่ผู้เรียนดำเนินการไปตามความมุ่งหมาย

2. เป็นแผนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบคำตอบมาเป็นผู้คอยกระตุ้นด้วยคำถามหรือทำสำเร็จด้วยตนเอง โดยครูพยายามลดบทบาทจากผู้บอกคำตอบมาเป็นผู้คอยกระตุ้นด้วยคำถามหรือปัญหาให้ผู้เรียนคิดแก้หรือหาแนวทางไปสู่ความสำเร็จในการทำกิจกรรมเอง

3. เป็นแผนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการมุ่งให้ผู้เรียนรับรู้และนำกระบวนการไปใช้จริง

4. เป็นแผนการสอนที่ส่งเสริมการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่สามารถจัดหาได้ในท้องถิ่นหลีกเลี่ยงการใช้ วัสดุอุปกรณ์สำเร็จราคาสูง

4. หัวข้อสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542 : 92-114) กล่าวว่าแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย

1. สาระสำคัญ (Concept) เป็นความคิดรวบยอดหรือหลักการของเรื่องหนึ่ง ที่ต้องการให้เกิดกับนักเรียนเมื่อเรียนตามแผนจัดการเรียนรู้แล้ว

2. จุดประสงค์การเรียนรู้ (Learning Objective) เป็นการกำหนดจุดประสงค์ที่ต้องการให้เกิดกับนักเรียนเมื่อเรียนตามแผนการรู้นี้แล้ว

3. สาระ (Content) เป็นเนื้อหาที่จะจัดกิจกรรม และต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียนเมื่อเรียนตามแผนการรู้นี้

4. กระบวนการเรียนรู้ (Instructional Activities) เป็นการเสนอขั้นตอนหรือกระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งจะนำไปสู่จุดประสงค์ที่ตั้งไว้

5. แหล่งเรียนรู้/สื่อการเรียนรู้ (Instructional Media) เป็นสื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกระบวนการการเรียนรู้ที่กำหนดในแผนการจัดการเรียนรู้

6. การวัดและประเมินผล (Measurement and Evaluation) เป็นการกำหนดขั้นตอนหรือวิธีวัดและประเมินผลว่านักเรียนบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดให้ไว้หรือไม่ ซึ่งจะแยกประเมินผลว่านักเรียนบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งจะแยกประเมินด้านความรู้ และทักษะกระบวนการปฏิบัติงาน

7. กิจกรรมเสนอแนะ เป็นกิจกรรมบันทึกเพิ่มเติมของครูผู้สอนหลังจากได้นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปให้ผู้บังคับบัญชาตรวจ เพื่อปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ก่อนนำไปใช้สอน

8. ข้อเสนอแนะของผู้บังคับบัญชา เป็นการบันทึกผลการตรวจแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีความสมบูรณ์ถูกต้องเพียงใด เช่น การกำหนดจุดประสงค์ สาระ กระบวนการจัดการเรียนรู้ การใช้สื่อ การวัดผลประเมินผล มีความสอดคล้อง ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้

9. บันทึกหลังสอน เป็นการบันทึกของผู้สอนหลังจากนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ มีผลการสอนเป็นอย่างไร ซึ่งประกอบด้วย

9.1 ผลการเรียนรู้ เป็นการบันทึกผลการเรียนทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ทั้ง 4 ด้าน คือ พุทธิพิสัย ทักษะพิสัย จิตพิสัย และกระบวนการ

9.2 ปัญหาอุปสรรค เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งก่อนสอน ขณะสอน หลังสอน

9.3 ข้อเสนอแนะ เป็นการบันทึกข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปรับปรุงการเรียนการสอนเกิดการเรียนรู้ บรรลุตามวัตถุประสงค์ของบทเรียน

รุจิรี ภูสาระ และจันทราณี สงวนนาม (2545 : 159-160) ได้เสนอแนะขั้นตอนการทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ไว้ว่า

1. ทำความเข้าใจมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งแนวคิดขอบเขตของกลุ่มสาระการเรียนรู้นี้มาเป็นกรอบในการทำแผนการจัดการเรียนรู้
2. เขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้เป็นจุดประสงค์ปลายทางที่กล่าวถึง

- 2.1 จุดประสงค์ของกลุ่มสาระการเรียนรู้

- 2.2 จุดประสงค์จากคำอธิบายรายวิชา

3. เขียนโครงสร้างของกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้งหมด ได้แก่

- 3.1 หัวข้อย่อย (จากคำอธิบายรายวิชาและหนังสืออ้างอิง)

- 3.2 จำนวนตามแต่ละหัวข้อย่อย

- 3.3 สาระสำคัญที่เน้นความคิดรวบยอด/หลักการ/ทักษะ/ลักษณะนิสัย

- 3.4 จุดประสงค์นำทางตามหัวข้อย่อย

4. สร้างแผนการเรียนรู้

สุนันทา สุนทรประเสริฐ (2543 : 81) กล่าวว่า ในการจัดทำแผนการสอนหรือแผนจัดการเรียนรู้ มีขั้นตอนการจัดทำ ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรและเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งในด้านจุดหมาย โครงสร้าง เนื้อหาสาระ อัตราเวลาเรียน จุดประสงค์ในหลักสูตร จุดประสงค์รายวิชา จุดประสงค์การเรียนรู้ แนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แนวการวัดผลประเมินผลรายวิชานั้น ๆ
2. วิเคราะห์หลักสูตรทำการวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อแยกแยะเนื้อหา จุดประสงค์และกิจกรรม โดยทำการพิจารณาถ้อยคำที่ปรากฏในหลักสูตร แยกลงในตารางเพื่อความสะดวก
3. แบ่งคาบเวลาเรียน
4. จัดทำกำหนดการสอน
5. การวิเคราะห์เนื้อหาจุดประสงค์และกิจกรรม
6. เขียนแผนการสอน

จากการศึกษาขั้นตอนการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้พอสรุปได้ว่า ก่อนจะเขียนแผนการสอนต้องศึกษาหลักสูตรวิเคราะห์หลักสูตร ศึกษาเนื้อหา แบ่งคาบเวลาเรียนให้เหมาะสมกับเนื้อหา จำทำกำหนดการสอน เขียนแผนการสอน เมื่อเขียนแผนการสอนแล้วควรมีการประเมินแผนการสอน

5. รูปแบบของแผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้มีหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้สอน หรือสถานศึกษาจะเลือกใช้ ที่คิดว่ามีความเหมาะสมและสะดวกต่อการนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

ณัฐวุฒิ กิจรุ่งเรือง (2545 : 57-58) ได้เสนอแนะรูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้ ดังตัวอย่าง

รูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้แบบบรรยายหรือเรียงหัวข้อ

กลุ่มสาระการเรียนรู้.....ชั้น.....ภาคเรียน
แผนการจัดการเรียนรู้ที่.....เรื่อง.....เวลา.....ชั่วโมง

1. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1.1.....

1.2.....

1.3.....

2. สาระการเรียนรู้

.....

3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

.....

4. สื่อ/อุปกรณ์

.....

5. การวัดและประเมินผล

.....

จากการศึกษารูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้ สรุปได้ว่า รูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้มีหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้สอนหรือสถานศึกษาจะเลือกใช้ ให้เหมาะสมและสะดวกต่อการนำไปใช้ อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งควรมีองค์ประกอบ คือ หัวแผน สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ (ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง) สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ/แหล่งเรียนรู้ การวัดประเมินผล กิจกรรมเสนอแนะ ความคิดเห็นผู้บริหาร

บันทึกหลังสอน ซึ่งแผนการสอนมีความสำคัญต่อครูผู้สอนเป็นอย่างมากจะขาดไม่ได้เพราะเป็นเครื่องมือทำมาหากินของครู ครูต้องจัดเตรียมไว้ล่วงหน้าก่อนทำการสอนทุกครั้ง จึงจะารู้ปัญหาอุปสรรค ที่อาจเกิดขึ้นในช่วงทำการสอนจะได้แก้ไขปัญหานั้นได้ทันเวลา และยังได้จัดเตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์ ที่จะใช้สอนไว้ให้พร้อมก่อนทำการสอน จึงจะทำให้การสอนประสบความสำเร็จ ผู้เรียนบรรลุตามจุดประสงค์ที่ต้องการ

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดของการจัดการศึกษาการเรียนรู้อันเกิดจากกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นส่วนใหญ่ หลักสูตรจะสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ ขึ้นอยู่กับบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา ที่จะส่งเสริมการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน ได้เหมาะสมเพียงไร นักการศึกษาได้กล่าวถึงงานการเรียนการสอนไว้ดังนี้

ไวลส์ (Wiles, 1975 : 126) ได้ให้ความหมายของการสอนไว้ 4 ลักษณะ ดังนี้ คือ

1. การสอน คือ การชี้แนะ การช่วยเหลือ แนะนำจัดหาวัสดุและส่งเสริมให้คิดทำสิ่งต่าง ๆ ที่ผู้เรียนอยาก رؤ้อยากเห็น
 2. การสอน คือ การให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ โดยที่ผู้สอนเป็นผู้รวบรวมความรู้เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ ตามความเป็นจริงให้ง่ายและน่าสนใจ เพื่อสะดวกแก่การที่ผู้เรียนจะได้เข้าใจและรับไว้ได้
 3. การสอนคือ กรที่ผู้สอนทำงานร่วมกับผู้เรียน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ รู้จักคิด รู้จักทำด้วยตนเอง
- กรมวิชาการ (2525 : 11) อธิบายไว้ว่า การเรียนการสอน ได้แก่ การจัดกิจกรรมในสถานศึกษาเพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจ มีความสามารถ มีความคิด มีคุณธรรม และมีลักษณะนิสัยตามจุดหมายของหลักสูตร

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2532 : 154) กล่าวไว้ว่า การเรียนการสอนหรือการจัดการเรียนการสอนเป็นกระบวนการในการนำเอาหลักสูตรไปใช้หรือการแปลงหลักสูตรไปสู่การเรียนการสอน ได้แก่ การจัดทำแผนการสอน คู่มือครู แบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบ ตลอดจนการจัดตั้งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น การจัดตารางเรียน การจัดห้องสมุด และการจัดวัสดุอุปกรณ์การสอนให้เพียงพอกับความต้องการ ซึ่งผลการจัดการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษาจะเป็นเครื่องมือชี้ให้เห็นความสำเร็จในการดำเนินงานของ

สถานศึกษาระบบที่คิดจะเป็นปัจจัยสำคัญในการช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

องค์ประกอบของการสอน

ระบบการเรียนการสอน คือ การจัดองค์ประกอบของการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์กัน เพื่อสะดวกต่อการนำไปสู่จุดหมายปลายทางของการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ การจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ จะช่วยให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (สงัด อุทรานันท์, 2532 : 4-5)

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535 : 72-73) กล่าวถึงองค์ประกอบของการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. ตัวป้อน (Input) คือ ผู้เรียน ผู้สอน เนื้อหาวิชา สื่อการสอน สิ่งอำนวยความสะดวก เป็นต้น
2. กระบวนการ (Process) หมายถึงกระบวนการจัดการสอน เป็นการวางแผนและการเตรียมการสอน การจัดกิจกรรมการสอน และการประเมินผลการเรียน
3. ผลผลิต (Product) เป็นผลสมบูรณ์ของผู้เรียนจากการวัดและประเมินผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ปรารถนาของผู้เรียน เป็นไปตามความคาดหวังของหลักสูตร

สงัด อุทรานันท์ (2532 : 30-34) กล่าวถึงองค์ประกอบที่จำเป็นสำหรับระบบการเรียนการสอนประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้ คือ

1. ลักษณะของผู้เรียน
2. จุดมุ่งหมายของการสอน
3. เนื้อหาสาระที่จะสอน
4. การเตรียมความพร้อม
5. ดำเนินการสอน
6. กิจกรรมสร้างเสริมทักษะ
7. กิจกรรมสนับสนุน
8. การควบคุมและการตรวจสอบ
9. สมรรถนะผลของการสอน
10. การปรับปรุงแก้ไข

หลักการจัดการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น นักวิชาการศึกษา ได้ให้แนวคิดและหลักการไว้มากมาย ปรีชา คัมภีร์ปกรณ์ (2526 : 18) กล่าวถึง หลักการจัดการเรียนการสอนที่สำคัญไว้ 3 ประการ คือ

1. ครูต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติได้มากกว่าการจำ

2. ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหา มีความคิดวิจารณ์ญาณและรู้จักนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ดังนั้น การสอนของครูต้องมุ่งให้นักเรียน ได้รู้วิธีการแสวงหาความรู้มากกว่าการให้ท่องจำ

3. เนื้อหาวิชาที่จัดให้แก่แก่นักเรียนต้องผสมผสานกัน และแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ต่าง ๆ ตลอดถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มประสบการณ์ที่เรียนด้วยกันกรณีวิชาการ (2535 : 11-12) ให้หลักการจัดการเรียนการสอนไว้ดังนี้

3.1 การจัดการเรียนการสอนต้องจัดให้มีกระบวนการเรียนสำคัญพอกับเนื้อหา

3.2 การจัดการเรียนการสอนต้องเน้นให้นักเรียนเป็นผู้แสดง ครูเป็นผู้กำกับหรือเป็นผู้ดำเนินการ โดยใช้แผนการสอน คู่มือ และสื่อการเรียนต่าง ๆ เป็นแนวทางและเป็นเครื่องมือเพื่อให้นักเรียน ได้ปฏิบัติหรือศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง

3.3 การจัดการเรียนการสอนต้องมุ่งส่งเสริมให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้สรุปและตัดสินใจด้วยตนเอง

3.4 การจัดการเรียนการสอนต้องเน้นภาคปฏิบัติควบคู่ไปกับภาคทฤษฎี หมายถึงการสอนเรื่องที่เป็นปฏิบัติได้ก็ให้มีการปฏิบัติควบคู่ไปกับทฤษฎี โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับท้องถิ่นและให้นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติ

3.5 การส่งเสริมให้ครูใช้วิธีการสอนหลาย ๆ รูปแบบตามความเหมาะสมของเนื้อหาและสภาพของนักเรียน เช่น บรรยาย อภิปราย ถามตอบ บทบาทสมมติ แบ่งกลุ่มแก้ปัญหา ศึกษาปัญหาเป็นรายกลุ่มหรือรายบุคคล ค้นคว้าศึกษานอกสถานที่ ทดลอง สาธิต จัดนิทรรศการ ทำสมุดภาพ ใช้โสตทัศนูปกรณ์ และวิธีระดมพลังสมอง

3.6 การจัดการเรียนการสอนควรเน้นกระบวนการกลุ่มโดยถือหลักให้นักเรียนร่วมกันคิดร่วมกันเรียน ร่วมกันแก้ปัญหา และร่วมกันรับผลที่เกิดขึ้นกิตติมา ปรีดีติติก (2532 : 61-68) ได้กล่าวถึงภาระหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องปฏิบัติโดยตรงในงาน

การเรียนการสอน คือ

- 3.6.1 การจัดให้มีแผนการเรียนรู้
- 3.6.2 การจัดตารางสอน
- 3.6.3 การจัดชั้นเรียน
- 3.6.4 การจัดครูเข้าสอน
- 3.6.5 การจัดสอนซ่อมเสริม
- 3.6.6 การจัดแบบเรียน
- 3.6.7 การจัดห้องสมุด

สรุปว่า งานการเรียนการสอน คือกระบวนการที่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนร่วมมือกันวางแผนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตามหลักสูตร ต้องมีการนิเทศ ติดตาม กำกับครุในการดำเนินการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยใช้กิจกรรมและกระบวนการกลุ่มในห้องเรียนและนอกห้องเรียน นอกจากนี้ต้องจัดให้มีการประเมินผลกรดำเนินกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนด้วย

แนวคิดและหลักการเกี่ยวข้องกับการสร้างชุดฝึกทักษะ

ชุดฝึกทักษะหรือแบบฝึก จัดเป็นสื่อการสอนที่มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยอีกอย่างหนึ่ง ที่จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้เร็วและง่ายขึ้นชุดฝึกทักษะยังช่วยกระตุ้นและเร้าความสนใจ เกิดความสนุกสนานแก่ผู้เรียน แนวคิดและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างชุดฝึกทักษะหรือแบบฝึกทักษะมีดังนี้

1. ความหมายของชุดฝึกทักษะ

วรรณ แก้วแพรก (2526 : 86) ได้กล่าวถึงความสำคัญของชุดฝึกทักษะว่าเป็นแบบฝึกหัดที่ครูจัดขึ้นให้แก่นักเรียนเพื่อให้นักเรียนได้มีทักษะเพิ่มขึ้น โดยการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งด้วยความสนใจ และพอใจหลังจากที่นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องนั้น ๆ มาบ้างแล้ว

สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ (2537 : 147) ได้กล่าวว่า ชุดฝึกหรือแบบฝึกหัดหรือแบบฝึกเสริมทักษะเป็น สื่อการเรียนประเภทหนึ่งสำหรับให้นักเรียนฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและทักษะเพิ่มขึ้นส่วนใหญ่หนังสือเรียนจะมีแบบฝึกหัดอยู่ท้ายบทเรียนในบางวิชาแบบฝึกหัดจะมีลักษณะเป็นแบบฝึกหัดปฏิบัติ

คำรน ส้อมในเมือง และรุ่งฟ้า ส้อมในเมือง (2544 : 1) ได้กล่าวถึง

ชุดฝึกหัดหรือแบบฝึกทักษะ คือสื่อการเรียนการสอนชนิดหนึ่งที่ใช้ฝึกทักษะให้กับผู้เรียน หลังจากเรียนจบเนื้อหาในช่วงหนึ่ง ๆ เพื่อฝึกฝนให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ รวมทั้งเกิดความชำนาญในเรื่องนั้น ๆ อย่างกว้างขวางมากขึ้น

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่าชุดฝึกทักษะหมายถึง แบบฝึกหัดหรือแบบฝึกเสริมทักษะที่ผู้สอนสร้างขึ้นมาเพื่อให้ นักเรียนได้ฝึกทักษะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่ฝึกมากขึ้น

2. ประโยชน์ของชุดฝึกทักษะ

สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ (2537 : 173 – 175) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของชุดฝึกทักษะว่า มีประโยชน์ต่อการเรียนในกลุ่มวิชาทักษะอย่างยิ่ง เพราะชุดฝึกทักษะจะเป็นสื่อในการปฏิบัติของนักเรียน เพื่อให้เกิดทักษะในการเรียนรู้ในเรื่องที่จะฝึกเพิ่มมากขึ้น ดังนี้

1. เป็นส่วนที่เพิ่มเติม หรือส่วนเสริมหนังสือในการเรียนทักษะเป็นอุปกรณ์การสอนที่ช่วยลดภาระของครู เพราะแบบฝึกเป็นสิ่งที่ทำขึ้นอย่างเป็นระบบระเบียบ
2. ช่วยในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล เนื่องจากการให้เด็กทำแบบฝึกหัดที่เหมาะสมกับความสามารถของเขาจะช่วยให้ประสบความสำเร็จในด้านจิตวิทยา
3. เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เด็กฝึกทักษะให้ดีขึ้น ทั้งนี้ต้องอาศัยการส่งเสริมและความเอาใจใส่ของครูผู้สอนด้วย
4. ใช้เป็นเครื่องมือวัดผลการเรียน หลังจากบทเรียนในแต่ละครั้ง
5. จัดขึ้นเป็นรูปเล่ม เด็กสามารถเก็บรักษาไว้ใช้เป็นแนวทาง เพื่อทบทวนบทเรียน
6. จัดขึ้นนอกเหนือจากแบบฝึกในบทเรียน จะช่วยให้เด็กฝึกฝนความชำนาญเพิ่มขึ้น
7. การให้เด็กทำแบบฝึกช่วยให้ครูทราบถึงจุดเด่น ข้อบกพร่อง หรือปัญหาต่าง ๆ ของเด็กให้ชัดเจน ซึ่งจะมีผลต่อครูที่จะไปดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเด็ก และการจัดการเรียนการสอนของครู
8. ช่วยประหยัดค่าใช้จ่าย และผู้เรียนสามารถบันทึกผลการฝึกพร้อมทั้งมองเห็นความก้าวหน้าของนักเรียนเอง

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2546 : 76) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของแบบฝึกหัดว่า

1. ฝึกให้ทราบ กฎ หลักการ ทฤษฎี หรือข้อตกลงต่าง ๆ
2. เพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจในสาระการเรียนรู้ของมโนทัศน์ต่าง ๆ
3. ตรวจสอบความรู้ความเข้าใจ และผลการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้
4. พัฒนาทักษะกระบวนการคิด การเชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ กับศาสตร์อื่น ๆ

รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

5. ฝึกฝนให้เกิดความแม่นยำ
6. ฝึกการทำงานอย่างเป็นระบบ มีระเบียบวินัย มีความรอบคอบ มีความรับผิดชอบ มีวิจารณญาณ และมีความเชื่อมั่นในตนเอง
7. ประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนจากผลการทำแบบฝึกหัดของผู้เรียน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู
8. ช่วยประหยัดค่าใช้จ่าย และผู้เรียนสามารถบันทึกผลการฝึกพร้อมทั้งมองเห็นความก้าวหน้าของนักเรียน

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า ประโยชน์ของแบบฝึกทักษะ เป็นแบบฝึกหัด เป็นสื่อที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจได้มากขึ้น ชัดเจนกว่าเดิม ส่งผลทำให้การสอนของครูและการเรียนของผู้เรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. หลักการสร้างชุดฝึกทักษะ

วิชย เพชรเรือง (2531 : 77) ได้กล่าวถึงหลักการสร้างชุดฝึกทักษะ ดังนี้

1. ชุดฝึกต้องมีเอกภาพและสมบูรณ์ในตัว
2. เกิดจากความต้องการของผู้เรียนและสังคม
3. ครอบคลุมเนื้อหาหลายวิชา โดยบูรณาการให้เข้ากับการอ่าน
4. ใช้แนวคิดใหม่ในการจัดกิจกรรม
5. สนองความสนใจ ใฝ่รู้และความสามารถของผู้เรียนและส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนเต็มที่
6. คำนึงถึงพัฒนาการและวุฒิภาวะของผู้เรียน
7. เน้นการแก้ปัญหา
8. ครูและนักเรียนได้มีโอกาสวางแผนร่วมมือกัน
9. ควรเป็นสิ่งที่น่าสนใจ มีความแปลกใหม่สามารถปรับเข้าสู่โครงสร้างทางความคิดของเด็กได้

ฉวีวรรณ กิรติกร (2537 : 11 – 12) ได้กล่าวถึงหลักการสร้างชุดฝึกไว้ดังนี้

1. ต้องสอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการและลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ของผู้เรียน เด็กที่ เริ่มเรียนมีประสบการณ์น้อยจะต้องสร้างแบบฝึกหัดที่น่าสนใจ และสนใจผู้เรียนด้วยการเริ่ม จาก ข้อที่ง่ายไปหายาก เพื่อให้ผู้เรียนมีกำลังใจในการทำแบบฝึกหัด

2. ให้แบบฝึกหัดที่ตรงกับจุดประสงค์ที่ต้องการฝึก และต้องมีเวลาเตรียมการไว้ ล่วงหน้า

3. ควรมุ่งส่งเสริมนักเรียนแต่ละกลุ่ม ตามความสามารถที่แตกต่างกันของผู้เรียน

4. ชุดฝึกแต่ละชุดควรมีคำชี้แจงง่าย ๆ สั้น ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจหรือมีตัวอย่าง แสดง วิธีทำจะช่วยให้เข้าใจได้ดียิ่งขึ้น

5. แบบฝึกหัดจะต้องถูกต้อง ครูจะต้องพิจารณาให้ค้อย่าให้มีข้อผิดพลาดได้

6. แบบฝึกหัดควรมีหลาย ๆ แบบ เพื่อให้ผู้เรียนได้แนวคิดที่กว้างไกล

การน ถ่อมในเมือง และรุ่งฟ้า ถ่อมในเมือง (2544 : 10) ได้กล่าวถึงขั้นตอน การสร้างชุดฝึกทักษะ ดังนี้

1. มีรูปแบบหลากหลายและมากพอในการให้เด็กทำงานเกิดทักษะการเรียนรู้

2. ควรออกแบบได้น่าสนใจ เด็กอยากจะทำ เช่น มีภาพ การตีกรอบให้

สวยงาม

3. สอดคล้องกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอน

4. ควรมีลำดับการเรียนรู้ในการทำจากง่าย ๆ ไปสู่แบบที่ยากขึ้น

5. กำเนึงถึงจิตวิทยาการเรียนรู้ตามวัยของเด็ก

6. สนองความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเด็กที่เรียนเก่งควรมีแบบฝึกหัดให้ ทำเพียงพอ ส่วนเด็กที่เรียนไม่เก่ง ก็พอที่จะทำให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจพอที่จะผ่านเกณฑ์ได้

7. แบบฝึกหัดมีความหลากหลายกว้างขวางกว่าข้อสอบ ข้อสอบเป็นเพียง ส่วนหนึ่งของแบบฝึกหัดเท่านั้น แบบฝึกหัดจึงไม่ควรสร้างเพียงข้อสอบอย่างเดียวเท่านั้นแต่ควร ครอบคลุมถึงลักษณะของกิจกรรมสอดแทรกอยู่ด้วย

8. แบบฝึกหัดควรช่วยเสริมสร้างความคิดริเริ่ม ให้เด็กใช้ความคิดให้มากกว่า การจำ

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า หลักการสร้างชุดฝึกทักษะหรือแบบฝึกทักษะ จะต้องสร้างให้ตรงกับเนื้อหาสาระ และจุดประสงค์ที่ต้องการฝึกเหมาะสมกับผู้เรียน โดย

คำนึงถึงสภาวะของผู้เรียนทั้งในด้านเนื้อหาและรูปแบบของชุดฝึกทักษะให้เรียงจากง่ายไปหายาก จากทฤษฎีสู่การฝึกทักษะ ใช้เวลาที่พอเหมาะในการทำชุดฝึกทักษะ การออกแบบแบบฝึกหัดที่หลากหลายให้เร้าความสนใจ และมีคำอธิบายสั้น ๆ ที่ชัดเจน

ทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 4 ทฤษฎี ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีการเรียนรู้ของธอร์นไดค์
2. ทฤษฎีการเรียนรู้ของมาสโลว์
3. ทฤษฎีสั่งเร้าและตอบสนองของสกินเนอร์

1. ทฤษฎีการเรียนรู้ของธอร์นไดค์ (The Law of Learning)

ธอร์นไดค์ (Edward E Thorndike ; อ้างอิงจาก ทิศนา แจมณี. 2544 : 51-52)

ได้กล่าวว่า คนเราจะเรียนรู้ได้ดีถ้ามีการเรียนรู้โดยใช้กฎ 3 ข้อ ต่อไปนี้

1. กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีเมื่อเรามีความพร้อมที่จะเรียน ผู้เรียนต้องมีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ

2. กฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise) การฝึกหัดหรือกระทำบ่อย ๆ ด้วยความเข้าใจจะทำการเรียนรู้ที่คงทนถาวรไม่ได้กระทำซ้ำ ๆ การเรียนรู้ที่คงทนถาวรในที่สุดก็อาจลืมคงทนถาวร

3. กฎแห่งการใช้ (Law of Use and Disuse) การเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง ความมั่นคงของการเรียนรู้จะเกิดขึ้นหากได้นำไปใช้บ่อย ๆ หากไม่มีการนำไปใช้อาจมีการลืมเกิดขึ้นได้

4. กฎแห่งผลที่พึงพอใจ (Law of Effect) เมื่อบุคคลได้รับผลที่พึงพอใจย่อมอยากเรียนรู้ต่อไป แต่ถ้าได้รับผลที่ไม่พึงพอใจ จะไม่ยอมอยากเรียนรู้ ดังนั้นการรับผลที่พึงพอใจจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้

จากการศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ของธอร์นไดค์ (The Law of Learning)

กฎแห่งความพร้อม กฎแห่งการฝึกหัด กฎแห่งการใช้ และกฎแห่งผลสรุปได้ว่า ถ้าผู้เรียนได้เรียนในสิ่งที่สนใจ และมีความรู้พื้นฐานอย่างเพียงพอ นั่นคือ ต้องมีการทบทวนความรู้เดิมก่อนการเรียนเนื้อหาใหม่เสมอ สามารถทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีเมื่อการเรียนประสบความสำเร็จและทราบว่าเรื่องที่เรียนมีประโยชน์ให้ผลป้อนกลับทุกครั้งที่มีการถามให้ตอบ ดังนั้นครูต้องให้ผู้เรียนเรียนรู้เนื้อหาที่ละน้อย ๆ จากง่ายไปหายาก ทำให้ประสบความสำเร็จมากขึ้น การเรียนรู้ต้องมีการ

ฝึกอย่างเพียงพอ ยิ่งฝึกบ่อย ๆ มาก ยิ่งรู้มากทำให้เกิดทักษะมาก จึงควรมีแบบฝึกหลาย ๆ รูปแบบ จนมั่นใจว่าผู้เรียนเกิดพฤติกรรมตามจุดประสงค์มีความมั่นคงของการเรียนรู้ ยิ่งถ้าผู้เรียนได้รับความพอใจจากการเรียน ยิ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความอยากที่จะเรียน ส่งผลให้การเรียนประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

2. ทฤษฎีการเรียนรู้ของมาสโลว์ (Maslow)

มาสโลว์ (Maslow, 1943 : 370 – 396 ; อ้างอิงจาก ทิศนา แจมมณี, 2544 : 69) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนล้วนมีความต้องการพื้นฐานตามธรรมชาติ เป็นสิ่งที่ต้องการตอบสนอง และความอยากนี้เกิดจากมนุษย์ มีความจำเป็น (Need) ซึ่งแต่ละเผ่าพันธุ์ จะแสดงออกมามีความต้องการที่ไม่เหมือนกัน แต่อย่างน้อยที่สุดก็จะมีขั้นพื้นฐานที่เหมือนกันเป็นลำดับไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าได้รับการตอบสนองความต้องการระดับใด มากน้อยแค่ไหนซึ่งมาสโลว์ สรุปว่า

1. มนุษย์เรามีความต้องการและความต้องการนี้มีอยู่ตลอดเวลาไม่มีที่สิ้นสุด
2. ความต้องการใดที่ได้รับการตอบสนองแล้วย่อมสิ้นสุดลงและความต้องการใหม่ในลำดับต่อไปที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองก็จะเกิดขึ้น

3. มนุษย์มีความต้องการตามลำดับขั้นของความสำคัญ จากต่ำไปหาสูง มาสโลว์ ได้ตั้งสมมุติฐาน เรียกว่า ลำดับขั้นแห่งความต้องการของมนุษย์ (Hierarchy of Need) แบ่งได้ 5 ลำดับดังนี้

- 3.1 ความต้องการสิ่งจำเป็นทางร่างกาย (Physiological Need)
- 3.2 ความต้องการในด้านความปลอดภัย (Safety Need)
- 3.3 ความต้องการในด้านสังคม (Social or Belongingness Need)
- 3.4 ความต้องการได้รับการยกย่องนับถือ (Esteem Need)
- 3.5 ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จในชีวิต (Self Realization or Self Actualization Need)

จากแนวคิดของมาสโลว์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนผู้วิจัยคิดว่าถ้าหากครูจัดการเรียนการสอนที่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของผู้เรียน โดยนำเอาความต้องการนั้นมาเป็นพื้นฐานในการสร้างแรงจูงใจ การให้อิสราภาพและเสรีภาพแก่ผู้เรียนในการเรียนรู้ การจัดบรรยากาศที่เอื้อจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์และเรียนรู้ได้ดี การที่ผู้เรียนได้รับการยกย่องและเกิดความภูมิใจย่อมเป็นแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในระดับสูง

ถ้าสามารถจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจ หรือกระตุ้นให้เกิดความอยากเรียนรู้ ในสิ่งต่าง ๆ ที่มีความสำคัญและเรียนรู้อย่างไม่สิ้นสุดจะทำให้ผู้เรียนเกิดความสำเร็จในการเรียน

3. ทฤษฎีสั่งเร้าและตอบสนองของสกินเนอร์

สกินเนอร์ (Skinner; อ้างอิงจาก สมทรง สุวพานิช. 2549 : 124-125)

ได้กล่าวว่า กระบวนการเรียนการสอนแต่ละครั้งประกอบด้วยกระบวนการของสิ่งเร้า (S) การตอบสนองสิ่งเร้า (R) และการให้ผลป้อนกลับ (F) ต่อเนื่องกันไปตั้งแต่ต้นจนจบ เช่น

$$S_1 \quad R_1 \quad F_1 \rightarrow \quad S_2 \quad R_2 \quad F_2 \rightarrow \quad \dots \quad S_n \quad R_n \quad F_n$$

สกินเนอร์ได้นำเอากระบวนการ SRF มาสร้างบทเรียนสำเร็จรูป (Program Instruction) เป็นคนแรก เขาเห็นว่า การให้ผลป้อนกลับ (F) จะต้องให้ทันทีทันใดจึงจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ สกินเนอร์เน้นการเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) เช่น ดีมาก เก่งมาก ลองอีกที ซึ่งเขายกกว่า การเสริมแรงทางบวกจะก่อให้เกิดการเสริมแรงอยากรู้หรืออยากเรียนมากกว่า

จากแนวคิดของสกินเนอร์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยคิดว่า ถ้าหากครูจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการเสริมแรงทางบวก นักเรียนได้ให้คำชมจากครู เช่น เก่งมาก ดีมาก ลองอีกที ฯลฯ จะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและตั้งใจในการเรียน ยิ่งขึ้น ส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

ประสิทธิภาพ

การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การนำแผนการจัดการเรียนรู้ ทดลองใช้แล้วนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ได้ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ มีขั้นตอนในการหาประสิทธิภาพ ดังนี้

1. การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพ

เกณฑ์ประสิทธิภาพ หมายถึง ระดับประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ หากแผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ ถึงระดับนั้นแล้ว แผนการจัดการเรียนรู้นั้นมีค่าที่จะนำไปใช้สอนนักเรียนได้

การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพกระทำได้ โดยการประเมินผลพฤติกรรมของผู้เรียน 2 ประเภท คือพฤติกรรมขั้นสุดท้าย โดยกำหนดค่าประสิทธิภาพเป็น E_1 คือ

ประสิทธิภาพของกระบวนการ E_2 คือ ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ ซึ่งคิดเป็นร้อยละของผล
 เหลือของคะแนนที่ได้ ดังนั้น E_1/E_2 คือ ประสิทธิภาพของกระบวนการ/ประสิทธิภาพของ
 ผลลัพธ์ เช่น 80/80 หมายความว่า เมื่อเรียนจากแผนการจัดการเรียนรู้แล้วผู้เรียนสามารถทำ
 แบบฝึกหัดหรืองาน ได้ผลเฉลี่ยร้อยละ 80 และทำแบบทดสอบหลังเรียนได้ผลเฉลี่ยร้อยละ
 80 การกำหนดเกณฑ์ E_1/E_2 โดยปกติเนื้อหาที่เป็นความรู้ความจำ มักจะตั้งไว้ 80/80,
 85/85 หรือ 90/90 ส่วนเนื้อหาที่เป็นทักษะมักจะต่ำกว่านี้ เช่น 75/75

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาค้นคว้าได้ใช้เกณฑ์ยอมรับประสิทธิภาพของ
 แผนการจัดการเรียนรู้ไว้คือ 85/85 และมีระดับความผิดพลาดไว้ร้อยละ ± 2.5 โดยแบ่ง
 ออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. สูงกว่าเกณฑ์ เมื่อแผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพตั้งแต่ 86.5/86.5
 ขึ้นไป
2. เท่าเกณฑ์ เมื่อแผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพตั้งแต่ 85/85
3. ต่ำกว่าเกณฑ์ เมื่อแผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพไม่ต่ำกว่า 77.5/77.5

2. การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้

การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การนำแผนการจัดการ
 เรียนรู้ไปทดลองใช้ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ แล้วนำผลที่ได้มาปรับปรุงเพื่อนำไปสอนจริงได้
 ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2537 : 479-498) ให้
 ความหมายของเกณฑ์ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้คือ

1. เกณฑ์การหาประสิทธิภาพ หมายถึง ระดับประสิทธิภาพของแผนการ
 จัดการเรียนรู้ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นระดับที่ผู้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้จะพึง
 พอใจ หากแผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพถึงระดับนั้นแล้ว แผนการจัดการเรียนรู้นั้นก็มี
 คุณค่าจะนำไปสอนนักเรียน

เกณฑ์การหาประสิทธิภาพ กำหนดเป็นเกณฑ์ที่ผู้สอนคาดหมายว่าผู้เรียนจะ
 เปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนทั้งหมดต่อเปอร์เซ็นต์ของการทดสอบหลังเรียนของผู้เรียนทั้งหมด
 นั้น E_1/E_2 คือ ประสิทธิภาพของกระบวนการ ประสิทธิภาพของผลลัพธ์

ตัวอย่าง 80/80 หมายความว่า เมื่อเรียนจบแผนการจัดการเรียนรู้แล้ว ผู้เรียนจะ
 สามารถทำแบบฝึกหัดหรืองานได้เฉลี่ย 80 % และทำแบบทดสอบหลังเรียนได้ผลเฉลี่ย 80 %

การที่จะกำหนดเกณฑ์ E_1/E_2 ให้มีค่าเท่าใดนั้น ให้ผู้สอนเป็นผู้พิจารณา

ตามความเข้าใจ โดยปกติเนื้อหาที่เป็นความรู้ความจำมักจะตั้งไว้ 80/80, 85/85 หรือ 90/90 ส่วนเนื้อหาที่เป็นทักษะหรือเจตคติศึกษาตั้งไว้ต่ำกว่านี้ เช่น 75/75 เป็นต้น อย่างไรก็ตามไม่ควรตั้งเกณฑ์ไว้ต่ำเพราะตั้งเกณฑ์ไว้เท่าใดมักจะได้ผลเท่านั้น

2. เมื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ขึ้นเป็นต้นฉบับแล้วต้องนำไปหาประสิทธิภาพเสร็จแล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขตามขั้นตอน ดังนี้

2.1 ชั้น 1 : 1 (แบบเดี่ยว) คือ นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปทดลองใช้กับนักเรียน 1 คน กำหนดหาประสิทธิภาพแล้วปรับปรุงให้ดีขึ้น

2.2 ชั้น 1 : 10 (แบบกลุ่ม) คือ นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปทดลองใช้กับนักเรียน 6-10 คน กำหนดหาประสิทธิภาพแล้วปรับปรุงให้ดีขึ้น

2.3 ชั้น 1 : 100 (ภาคสนามหรือกลุ่มใหญ่) คือ นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปทดลองใช้กับนักเรียน 30-100 คน กำหนดหาประสิทธิภาพแล้วปรับปรุงให้ดีขึ้น

ดัชนีประสิทธิผล

ดัชนีประสิทธิผล (The Effectiveness Index) หมายถึง ตัวเลขที่แสดงถึงความก้าวหน้าในการเรียนของผู้เรียน โดยเปรียบเทียบคะแนนที่เพิ่มขึ้นจากคะแนนการทดสอบก่อนเรียนกับคะแนนที่ได้จากการทดสอบหลังเรียนและคะแนนเต็มหรือคะแนนสูงสุดกับคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียน เมื่อมีการประเมินสื่อการสอนที่ผลิตขึ้นจะดูประสิทธิผลทางการสอนและการวัดประเมินผลสื่อการสอนนั้น ตามปกติการประเมินความแตกต่างของค่าคะแนนใน 2 ลักษณะ คือ ความแตกต่างของคะแนนทดสอบก่อนเรียนและคะแนนทดสอบหลังเรียน หรือเป็นการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2545 : 278-279) ได้กล่าวถึง ดัชนีประสิทธิผลไว้ว่า การประเมินสื่อการสอนที่ผลิตขึ้นมาจะดูถึงประสิทธิผลทางการสอนและการวัดประเมินผลของสื่อ นั้นตามปกติแล้วจะเป็นการประเมินความแตกต่างของค่าคะแนนใน 2 ลักษณะ คือ ความแตกต่างของคะแนนการทดสอบก่อนเรียนและคะแนนทดสอบหลังเรียน หรือเป็นการทดสอบความแตกต่างเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ในทางปฏิบัติส่วนมากจะเน้นที่ผลของความแตกต่างที่แท้จริงมากกว่าผลของความแตกต่างทางสถิติ แต่ในบางกรณีการเปรียบเทียบเพียง 2 ลักษณะ ก็อาจจะยังไม่เป็นการเพียงพอ เช่น ในกรณีของการทดลองใช้สื่อในการเรียนการสอนครั้งหนึ่ง ปรากฏว่า กลุ่มที่ 1 การทดสอบก่อนเรียนได้คะแนน 18% การทดสอบหลังเรียนได้คะแนน 67% และกลุ่มที่ 2 การทดสอบ

ก่อนเรียนได้คะแนน 27% การทดสอบหลังเรียนได้คะแนน 74% ซึ่งเมื่อนำผลการวิเคราะห์ทางสถิติปรากฏว่า คะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งสองกลุ่ม แต่เมื่อเปรียบเทียบคะแนนการทดสอบหลังเรียนระหว่างกลุ่มทั้งสอง ปรากฏว่าไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งไม่สามารถระบุได้ว่า เกิดขึ้นเพราะตัวแปรทดลอง (Treatment) นั้นหรือไม่ เนื่องจากการทดสอบทั้ง 2 กรณีนี้นั้นมีคะแนนพื้นฐาน (คะแนนทดสอบก่อนเรียน) แตกต่างกัน ซึ่งจะส่งผลถึงคะแนนการทดสอบหลังเรียนที่จะเพิ่มขึ้นได้สูงสุดของแต่ละกรณี การหาค่าดัชนีประสิทธิผลของบทเรียนคอมพิวเตอร์ (The Effectiveness Index) โดยใช้วิธีของ กูดแมน เฟลทเซอร์ และชไนเดอร์ (Goodman, Fletcher and Schnieder) (ไชยยศ เรืองสุวรรณ. 2545 : 279) ดังนี้

$$\text{ดัชนีประสิทธิผล} = \frac{\text{ผลรวมของคะแนนทดสอบหลังเรียน} - \text{ผลรวมของคะแนนทดสอบก่อนเรียน}}{(\text{จำนวนนักเรียน} \times \text{คะแนนเต็ม}) - \text{ผลรวมของคะแนนทดสอบก่อนเรียน}}$$

ดัชนีประสิทธิผลสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อประเมินผลสื่อ โดยเริ่มจากการทดสอบก่อนเรียน ซึ่งเป็นตัววัดว่าผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานอยู่ในระดับใด รวมถึงการวัดทางด้านความเชื่อเจตคติและความตั้งใจของผู้เรียน นำคะแนนที่ได้มาหาค่าดัชนีประสิทธิผล โดยนำผลรวมของคะแนนก่อนเรียนไปลบออกจากผลรวมของคะแนนหลังเรียนได้เท่าใดนำมาหารด้วยค่าที่จากคะแนนเต็มของแบบทดสอบคูณด้วยจำนวนนักเรียน แล้วลบด้วยผลรวมของคะแนนทดสอบก่อนเรียน

ความพึงพอใจ

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

การจัดการเรียนการสอนให้ประสบความสำเร็จนั้น ผู้สอนต้องคำนึงถึงความพึงพอใจของผู้เรียนด้วย เพราะถ้าผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนแล้วย่อมส่งผลถึงประสิทธิภาพการเรียนด้วย ซึ่งจากการศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจ นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ดังนี้

โวลแมน (Wolman. 1973 : 518) ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกเมื่อได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ความต้องการหรือแรงจูงใจ

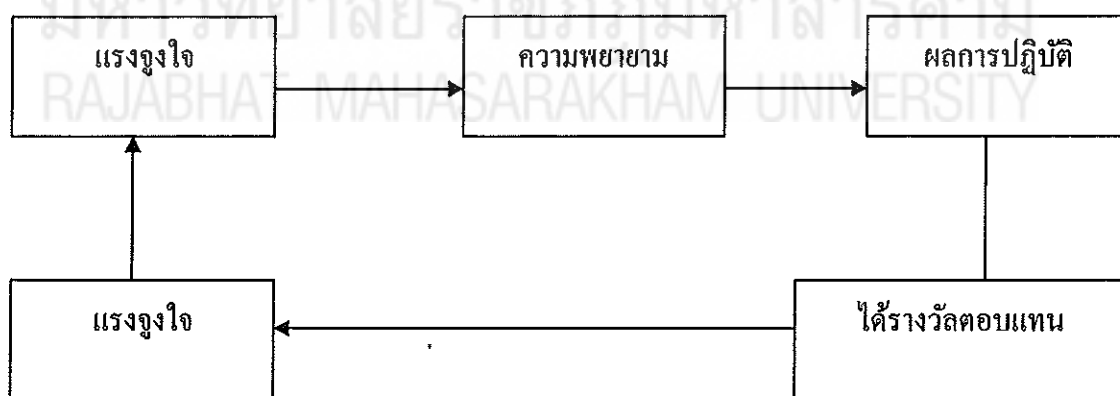
กู๊ด (Good. 1973 : 518) ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง คุณภาพ สภาพหรือระดับความพึงพอใจ ซึ่งเป็นผลจากความพึงพอใจต่าง ๆ และทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

พิน กงพูน (2529 : 389) ได้สรุปว่า ความหมายของความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ความรู้สึกชอบ ยินดี เต็มใจ หรือเจตคติที่ดีของบุคคลที่มีต่องานที่เขาปฏิบัติ ความพึงพอใจเกิดจากการได้รับการสนองตอบความต้องการทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

จากความหมายของความพึงพอใจที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ความพึงพอใจหมายถึง ทำที่ความรู้สึก หรือทัศนคติในทางที่ดีของบุคคลที่มีต่องานที่ปฏิบัติ ร่วมปฏิบัติหรือได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติ โดยผลตอบแทนที่ได้รับ รวมทั้งสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นปัจจัยทำให้เกิดความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ

กระบวนการ รูปแบบ และปัจจัยทำให้เกิดความพึงพอใจ เช่น Kotler (1994) กล่าวถึงกระบวนการของการสร้างความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงานมีแรงจูงใจมากที่จะมีความพยายามและถ้ามีความพยายามมากจะปฏิบัติงานได้มาก ทำให้ได้รางวัลมากขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่ความพึงพอใจปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น

กระบวนการเกิดความพึงพอใจตามแนวคิดของ Kotler แสดงในภาพประกอบที่ 2 คอทเลอร์ (Kotler. 1994 : 20)

ภาพประกอบที่ 2 กระบวนการเกิดความคิด

คอทเลอร์ (Kotler. 1994 : 20)

ดังนั้นผู้สอนจะต้องจัดหาสิ่งจูงใจต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนให้ได้รับความพึงพอใจ เช่น วิธีการสอนที่จะส่งผลให้บรรยากาศการเรียนการสอนไม่เบื่อหน่าย เป็นต้น จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนจนทำให้ประสิทธิภาพในการเรียนการสอนที่จะให้การเรียนสูงขึ้น ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนด้านความรู้สึกทัศนคติที่เป็นเรื่องของจิตใจควบคู่ไปด้วย

การวัดความพึงพอใจต่อการเรียนการสอน สามารถวัดได้หลายวิธี เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม เป็นต้น สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ ประกอบกับการใช้แบบสอบถามในการวัดความพึงพอใจต่อการเรียนการสอน เนื่องจากการสังเกตจะทำได้ก็ต่อเมื่อมีการแสดงพฤติกรรมภายนอกให้เห็น และมีขอบเขตจำกัดในความแม่นยำในการสังเกต

อาหารพื้นบ้าน

อาหารพื้นบ้านสามารถนำมาได้จากหลายแหล่งในท้องถิ่น เช่น แหล่งน้ำตาลธรรมชาติป่าชุมชนหรือพืชผักสวนครัว ซึ่งสามารถหาง่ายและราคาประหยัด ปัจจุบันอาหารพื้นบ้านอีสานเป็นที่นิยมรับประทานกันมากขึ้น โดยเฉพาะแต่ในภาคอีสานและคนอีสานเท่านั้น ทั้งนี้เพราะอาหารพื้นบ้านอีสานมีรสชาติที่อร่อยเป็นเอกลักษณ์ มีคุณค่าทางยาและปลอดภัย ซึ่งอาหารพื้นบ้านมีเครื่องปรุงรสในการประกอบอาหาร ดังนี้

ปลาร้า คนอีสานจะทำปลาร้ารับประทานในบ้าน ไม่นิยมซื้อ เมื่อสมาชิกในบ้าน นอกหาปลา จับกบ ซึ่งอาจจะได้ปลามาก เหลือรับประทานก็ทำปลาร้า ปลาดกแห้ง เป็นการถนอมอาหารไว้รับประทานมื้ออื่น ๆ ปลาร้าเป็นเครื่องปรุงรสในอาหารอีสานเกือบทุกชนิดใช้ใส่ผสมได้ ทั้งใน แกง หมก อ่อม น้ำพริกต่าง ๆ แต่ไม่นิยมใส่อาหารผัด

ข้าวเมือ คือการนำข้าวเหนียวมาแช่น้ำไว้สักพักใหญ่ ให้เมล็ดข้าวเหนียวอ่อนนุ่ม แล้วเทน้ำออกให้สะเด็ดน้ำ แล้วนำมาโขลกให้ละเอียด ใช้ในอาหารหลายอย่าง เช่น หมก หมนอไม้ แกงย่านาง แกงอ่อม ข้าวเมือจะช่วยให้อาหารเหนียวเหนียว นำรับประทาน

ข้าวคั่ว คือการนำข้าวเหนียวข้าวสาร และควรเป็นข้าวสารใหม่คั่วในกระทะ ใช้ไฟอ่อนคั่วให้ทั่ว พลิกไปมาจนข้าวเหนียวมีสีเหลืองอ่อน และมีกลิ่นหอม ตักขึ้นพักให้เย็น จึงนำมาโขลกให้ละเอียดใช้กับอาหารหลายอย่างเช่น ลาบ น้ำตก ข้าวคั่วทำให้อาหารมีกลิ่นหอมชวนรับประทาน และทำให้อาหารข้นขึ้น ข้าวคั่วไม่นิยมเก็บไว้นาน ๆ เพราะนอกจากไม่มีกลิ่นหอมแล้ว ยังทำให้รสชาติอาหารเปลี่ยนไป

พริกป่น คือการนำพริกชี้หนูหรือพริกทางภาคอีสาน ซึ่งมีรสเผ็ดมาก ตากแห้งแล้ว คั่วในกระทะโดยใช้ไฟอ่อนให้หอมฉุน ตักขึ้นไว้ให้เย็น แล้วโขลกให้ละเอียด พริกป่นเป็น เครื่องปรุงรสทำให้รสชาติอาหารดีขึ้น

ผักที่ขึ้นตามธรรมชาติ ผักตัวหรือผักแต้ว จะมีรสเปรี้ยว รับประทานกับลาบจิ้ม น้ำพริก ผักแว่น ขึ้นอยู่กับน้ำ รับประทานกับลาบ ก้อย น้ำพริก ผักแขยง ใช้ใส่แกงดับกลิ่นคาว แกงปลา หน่อไม้ คือ หน่อไม้ที่ขึ้นตามป่า นำมาเผา แล้วนำมาประกอบอาหารประกอบอาหาร พื้นบ้านดังนี้

1. อาหารประเภทน้ำพริก แจ่วและป่น

1.1 ปลาแรบอง

1.2 ป่นปลาตุก

1.3 ป่นกบ

1.4 ป่นปูนา

1.5 ป่นเห็ดนางฟ้า

1.6 แจ่ว

1.7 น้ำพริกแมงดา

1.8 น้ำพริกพริกชี้ฟ้า

1.9 น้ำพริกปลาร้าแห้ง

1.10 น้ำพริกปลาร้าสด

2. อาหารประเภทซूप

2.1 ซุปขนุน

2.2 ซุปมะเขือเปราะ

2.3 ซุปมะเขือพวง

2.4 ซุปเห็ดกระด้าง

2.5 ซุปหัวปลี

2.6 ซุปเห็ดเพาะ

2.7 ซุปหน่อไม้

2.8 ซุปถั่วฝักยาว

2.9 ซุปเห็ดฟาง

2.10 ซุปคอกผักตัว

3. อาหารประเภทส้มตำและเมี่ยง

3.1 ส้มตำมะละกอ

3.2 ส้มตำถั่วฝักยาว

3.3 ส้มตำแตงกวา

3.4 ส้มตำมะยม

3.5 ส้มตำมะเฟือง

3.6 ส้มตำกล้วย

3.7 ส้มตำหัวปลี

3.8 เมี่ยงลำข่า

3.9 เมี่ยงขนุน

3.10 เมี่ยงปลาร้า

4. อาหารประเภทลาบก้อย

4.1 ลาบเทา

4.2 ลาบปลาสด

4.3 ลาบปลาดุก

4.4 ลาบหมู

4.5 ลาบเนื้อ

4.6 ลาบไก่บ้าน

4.7 ลาบปูนา

4.8 ลาบเป็ด

4.9 ก้อยกุ้งฝอย

4.10 ก้อยไข่มดแดง

5. อาหารประเภทอ่อมและหมก

5.1 หมกกบ

5.2 หมกปลาชิว

5.3 หมกหมกหัวปลี

5.4 หมกหอยกกล้วยใส่ไก่

5.5 หมกหน่อไม้กับหมู

5.6 หมกกุ้งฝอย

- 5.7 อ่อมหน่อไม้
- 5.8 อ่อมกบ
- 5.9 อ่อมปลา
- 5.10 อ่อมปูนา
- 6. อาหารประเภทแกงและต้ม
 - 6.1 แกงปลาอย่างฝักรวม
 - 6.2 แกงผักหวานใส่ไข่มดแดง
 - 6.3 แกงขมูนอ่อน
 - 6.4 แกงหอยขม
 - 6.5 แกงเห็ดเพาะ
 - 6.6 แกงจืดเห็ด
 - 6.7 แกงหน่อไม้ย่านาง
 - 6.8 ต้มไก่ใบโหมง
 - 6.9 ต้มปลาใส่ผักต้ว

บริบทของโรงเรียน

สภาพทั่วไปของโรงเรียนที่ทำการศึกษาค้นคว้า โรงเรียนหนองโพนวิทยายนสาขาหนองไผ่ราษฎร์บำรุง ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์เขต 1 ส่วนมากชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง ทำไร่ทำสวนและมีบางส่วนที่มีอาชีพทำอาหารพื้นบ้านจำหน่าย เพราะส่วนมาก ชาวบ้านที่มีอาชีพอื่นจะไม่ค่อยประกอบอาหารรับประทานกันเอง ส่วนมากจะซื้อรับประทานและชาวบ้านจะชอบอาหารพื้นบ้านมากกว่าอาหารชนิดอื่น อาหารพื้นบ้านที่มีขายตามตลาดที่ใกล้เคียงและตลาดสด บางครั้งราคาอาหารตกต่ำชาวบ้านประสบปัญหาขาดทุน ชาวบ้านมักจะหันไปทำอาชีพอื่น ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดว่าจะนำอาหารพื้นบ้านมาประกอบให้เพิ่มมูลค่า ซึ่งเป็นการส่งเสริมรายได้แก่ชุมชนและนักเรียน ฉะนั้นจึงเหมาะที่จะนำเอาวัตถุดิบที่มีในชุมชนในท้องถิ่นมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

โรงเรียนหนองโพนวิทยายนสาขาหนองไผ่ราษฎร์บำรุง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์เขต 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นโรงเรียนที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวนนักเรียนทั้งหมด 62 คน

(เป็นโรงเรียนสาขาของโรงเรียนหนองโพนวิทยายน) มีอัตรครุ 4 คน แยกเป็นอนุบาล 13 คน ระดับประถมศึกษา 49 คน

สภาพปัจจุบัน โรงเรียนจัดการเรียนการสอน กลุ่มงานอาชีพและเทคโนโลยี ไม่ค่อย มีการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอน ส่วนมากการจัดการเรียนการสอนจะเน้นผลสัมฤทธิ์ทางด้านพุทธิพิสัยมากกว่าเจตคติและทักษะพิสัย สื่อการเรียนการสอนไม่เหมาะสม มีสื่อน้อย ไม่เพียงพอ ครูไม่มีความชำนาญในการสอนเกี่ยวกับการประกอบอาหารที่บ้านอีสาน ทางโรงเรียนจึงจัดทำสาระท้องถิ่นขึ้นซึ่งเป็นนโยบายของโรงเรียนจากปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้เรียนไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตได้ไม่มีพื้นฐานในการเลือกประกอบอาชีพ ไม่มีข้อมูลในการตัดสินใจว่าในอนาคตจะประกอบอาชีพอะไร เมื่อจบการศึกษาแล้วผู้เรียนยังขาดทักษะพื้นฐานด้านอาชีพที่สอดคล้องและเหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรสาระท้องถิ่นจึงมีความสำคัญมากการจัดการเรียนการสอนจึงต้องปรับปรุงหลักสูตร ให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการของท้องถิ่นที่ใช้หลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรงจากชีวิตจริงในท้องถิ่นของตน ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นของคณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา ยังพบว่าบุคคลในท้องถิ่น ผู้ปกครอง รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องกับการทำอาหารอีสานชายมีความยินดีและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการทำอาหารที่บ้านอีสาน

จากเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการพัฒนาสาระท้องถิ่นมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน ให้มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม ตลอดทั้งด้านสติปัญญา ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการพัฒนาสาระท้องถิ่น เรื่องการทำอาหารที่บ้านอีสาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งจุดเน้นของการนำสาระท้องถิ่น การทำอาหารที่บ้านอีสานไปใช้นั้นเน้นการพัฒนาสมรรถภาพของนักเรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะการนำเสนอผลงาน และทักษะแสวงหาความรู้ นอกจากนั้นยังจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเป็นการรักษาสืบสานภูมิปัญญาพื้นบ้านของท้องถิ่นให้ดำรงอยู่ได้โดยไม่เสื่อมสลายไป และข้อสำคัญได้เห็นผู้เรียนมีความรักในท้องถิ่น บ้านเกิดของตนเอง และเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสาระท้องถิ่นและพัฒนาการเรียนการสอน กลุ่มงานอาชีพและเทคโนโลยีให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาจากงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ ดังนี้ คือ สุวานี วรศักดิ์ (2547 : 85) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มการทำงาน และพื้นฐานอาชีพ เรื่องอาหารจากถั่วเหลือง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ได้หลักสูตรที่มีความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และแบบวัดผลภาคปฏิบัติมีความเหมาะสมสามารถวัดผลสอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

กาญจนาวรรณ คำสอนทา (2543 : 100) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการทำปลาร้า กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและแผนการสอน เรื่องการทำปลาร้า กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้ศึกษาการพัฒนา 6 ปรัชญาผล ดังนี้ หลักสูตรมีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ความต้องการของท้องถิ่น และความเหมาะสมกับผู้เรียนทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง สามารถนำไปปฏิบัติจริง ในชีวิตประจำวันได้ แผนการสอนมีความเหมาะสมมาก ทั้งในด้านจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา การจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลการเรียนรู้ นักเรียนสามารถทำคะแนนภาคปฏิบัติได้เฉลี่ยเท่ากับ 87.03 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดีมาก และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 76.55 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดี

ธนวรรธ วัชโสภ (2544) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเรื่อง การพัฒนาแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่องการอนุรักษ์ดิน โดยโครงการกลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนหนองแขงบึงงาม สำนักงาน การประถมศึกษา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 38 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์ดิน โดยโครงการ แบบประเมินพฤติกรรม การปฏิบัติระหว่างเรียน แบบประเมินโครงการของนักเรียน และบททดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่าแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้มีคุณภาพด้านพฤติกรรม การปฏิบัติระหว่างเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด มีคุณภาพด้านทักษะกระบวนการในการจัดทำโครงการ อยู่ในระดับดีมาก และมีคุณภาพด้านความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาอยู่ในระดับดี และนักเรียนมีความคิดเห็นว่าแผนการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด

สุพร บำรุง (2545 : 91) ได้ทำการวิจัย เรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เรื่องการทำปลาสาม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ เรื่องการทำปลาต้ม โดยภาพรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีรายด้านที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด คือด้านจุดมุ่งหมาย โครงสร้าง เนื้อหา อัตราเวลาเรียน กิจกรรมการเรียน การสอน และการวัดผลประเมินผล

2. แผนการสอนกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ เรื่องการทำปลาต้ม มีประสิทธิภาพ 94.28/87.12 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 85/85 และมีครรชนีประสิทธิผลของแผนการสอนเท่ากับ ร้อยละ 70.58

สงกรานต์ จำปาบุรี (2544 : 97-98) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพอาชีพ เรื่องการทำไข่เค็ม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่าหลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นโดยภาพรวมและรายด้าน 5 ด้าน คือ ด้าน โครงสร้างเนื้อหา ด้านอัตราเวลาเรียน ด้านสภาพแวดล้อม สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และในด้านการจุดมุ่งหมายมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และแผนการสอนมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 87.30/87.20 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้

เทพิ ภูมิจาน (2545 : 114-115) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องผ้าเกลือเต่า ปรากฏผล ดังนี้ ผลการประเมินหลักสูตรโดยการประเมินหลักสูตรแบบ Puissance Measure (P.M.) เท่ากับ 13.99 ซึ่งสรุปตามเกณฑ์การประเมินระดับสูงได้ว่าหลักสูตรมีคุณค่า ผลการประเมินแผนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 ซึ่งอยู่ระดับเหมาะสม ผลการวัดผลโดยใช้แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผู้เรียนสามารถทำคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 31.50 คิดเป็นร้อยละ 78.50 และนำข้อสอบมาหาค่าอำนาจจำแนกและความยากง่ายได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 30.20 คิดเป็นร้อยละ 75.50 ผลการวัดผลด้านประเมินพฤติกรรมระหว่างเรียนมีค่าเท่ากับ 91 คิดเป็นร้อยละ 82.72 ประสิทธิภาพของแผนการสอน มีค่าเท่ากับ 93.60 คิดเป็นร้อยละ 85 09

ปรีชา เครือสินธุ์ (2545 : 61) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง การทำน้ำตาลมะพร้าว ผลการวิจัยพบว่าชุมชนมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าควรมีการสอนหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการทำน้ำตาลมะพร้าวในโรงเรียน และพร้อมที่จะให้การสนับสนุนทรัพยากรทุกๆด้านเกี่ยวกับหลักสูตรที่ทำขึ้น ค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติต่ออาชีพการทำน้ำตาลมะพร้าว ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม ก่อนเรียนและหลังเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน

เรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีแนวโน้มว่าหลังเรียน นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

สำเนียง วรณศรี (2545 : 115-116) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มการทำงาน และพื้นฐานอาชีพ เรื่อง ผลผลิตขั้นแปรรูปจากเห็ดนางฟ้า ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า หลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เรื่องผลผลิตขั้นแปรรูปจากเห็ดนางฟ้าโดยรวม และเป็นรายด้าน 6 ด้าน คือจุดมุ่งหมาย โครงสร้างและเนื้อหา อัตราเวลาเรียน สภาพแวดล้อม สื่อวัสดุอุปกรณ์ กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ส่วนแผนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพเรื่อง ผลผลิตขั้นแปรรูปจากเห็ดนางฟ้าซึ่งให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง มีประสิทธิภาพเท่ากับ 91.17/89.69 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 85/85 ที่ตั้งไว้ และได้ดัชนีประสิทธิผลของแผนการสอนเท่ากับ 78.88 ซึ่งหมายความว่า นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 78.88

เยาวลักษณ์ ดวงราช (2546 : 107) ได้ศึกษาพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการทอผ้าขาวม้า กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปรากฏผล ดังนี้ ผลการประเมินหลักสูตรโดยวิธีการหาค่า Puissance Measur (P.M.) ซึ่งครอบคลุมการประเมิน 3 ด้าน คือ จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล ปรากฏว่าได้หลักสูตรที่มีค่า P.M. เท่ากับ 10.65 ซึ่งสูงกว่า 10 สรุปตามเกณฑ์การประเมินได้ว่า หลักสูตรมีผลการเรียนรู้ที่มีต่อหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ว่ามีความพึงพอใจในระดับมาก วิทยากรมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด และผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก

สุมาลี คาแก้ว (2547 : 52-158) ได้ศึกษาพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง ผลผลิตขั้นแปรรูปอาหารจากปลา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านพระบาทท่าเรือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่นเขต 4 ผลการศึกษาค้นพบว่า หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ผลผลิตขั้นแปรรูปอาหารจากปลา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.50 และแผนการสอนกลุ่มการทำงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่องผลผลิตขั้นแปรรูปอาหารจากปลา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 89.82/88.68 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 85/85 ที่ตั้งไว้ค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.7346 ซึ่งแสดงว่ามีความรู้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 73.46 นักเรียนที่เรียนด้วยแผนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มการทำงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง ผลผลิตขั้นแปรรูปอาหารจากปลา มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.54

ศิริพร บุตรราช (2545 : 73) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ใก่อย่างสูตรโบราณ มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ใก่อย่างสูตรโบราณ ของชุมชนท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผลปรากฏดังนี้ ปรากฏว่า หลักสูตรที่ผู้ศึกษาค้นคว้าพัฒนาขึ้นทุกด้านมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด แผนการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตรท้องถิ่น มีประสิทธิภาพ 86.80/84.66 ซึ่งสูงกว่า 80/80 ที่ตั้งไว้ ค่าดัชนีประสิทธิผลของกระบวนการการเรียนรู้ มีค่าเท่ากับ 0.6994 หมายความว่า ผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 69.94 ผู้เรียนเห็นว่าหลักสูตรท้องถิ่นที่ผู้ศึกษาค้นคว้าพัฒนาขึ้นทั้ง 4 ด้าน ด้านสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต มีประโยชน์และความเหมาะสม

สรวิชัย จันทร์สมบัติ (2548 : 105) ได้ศึกษาพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มการทำงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่องการทำขนมจีน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปรากฏผลดังนี้ โดยวิธีการหาค่า Puissance Measur (P.M.) ซึ่งครอบคลุมการประเมิน 3 ด้าน คือ จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล ปรากฏได้หลักสูตรมีค่า P.M. เท่ากับ 13.23 ซึ่งสูงกว่า 10 สรุปตามเกณฑ์การประเมินได้ว่าหลักสูตรมีคุณค่าสูง และประสิทธิภาพของหลักสูตรที่ทดลองสอนโดยแผนการจัดการเรียนรู้มีค่าเท่ากับ 94.74/81.73 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ และแผนการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 ซึ่งอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนและก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการหาค่าดัชนีประสิทธิผลมีค่าเท่ากับ .06029 ซึ่งแสดงว่า นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนร้อยละ 60.29 ซึ่งแสดงว่าผลการวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ตามหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มการทำงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่องการทำขนมจีน มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.56

ธงชัย พรหมกมล (2549 : 105-106) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการทำปลาข้าวหมัก กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ผลปรากฏ ดังนี้ ผลการประเมินหลักสูตรท้องถิ่น โดยผู้เชี่ยวชาญพบว่าอยู่ในระดับมาก ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่ามีประสิทธิภาพ 90.00 /91.80 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการเรียนการสอนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

นันทวัน มณีวงษ์ (2549 : 131-143) ได้ศึกษาพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง การประดิษฐ์ดอกไม้จากยางพารา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนดงสว่างวิทยายน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์เขต 1 ผลการศึกษาค้นพบว่า การประเมินจากผู้เชี่ยวชาญด้วยเทคนิคปุยชองค์ แล้วว่ามีคุณภาพระดับสูง (13.48) และมีความเหมาะสมที่สุด เท่า 4.54 นักเรียนที่เรียนหลักสูตรท้องถิ่นมรณะแนบเฉลี่ยหลังเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แผนการจัดการเรียนรู้มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.6966 แสดงว่า นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 69.66 และประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้เท่ากับ 83.61/86.39 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ นักเรียนมีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการเรียนการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง การประดิษฐ์ดอกไม้จากยางพารา ส่วนผลการใช้หลักสูตรกับนักเรียนอีกกลุ่ม พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้เท่ากับ 0.6904 แสดงว่า นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 69.04 ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้มีค่าเท่ากับ 84.65/87.92 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ สาระท้องถิ่น เป็นสาระเกี่ยวกับปัจจัยในการดำรงชีวิต และเป็นความต้องการของโรงเรียน ชุมชนในท้องถิ่น ตลอดจนความต้องการของนักเรียน โดยใช้วัสดุหรือวัสดุและอุปกรณ์ที่มีในท้องถิ่นนั้นๆ มาจัดทำสาระท้องถิ่น โดยมีชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้นักเรียน เกิดความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะในการปฏิบัติจริงและเป็นพื้นฐานของงานอาชีพ ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

พิชัย เรื่องธรรม (2551 : 103-104) การวิจัยเรื่องการพัฒนาศูนย์ท้องถิ่น เรื่องการทำไม้กวาดดอกหญ้า ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และศึกษาความพึงพอใจในการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการทำไม้กวาดดอกหญ้า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย คือ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านนาสะแบง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานองคาย เขต 3 จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย หลักสูตรท้องถิ่น แผนการจัดการเรียนรู้ แบบวัดทักษะ และกระบวนการทำงาน แบบวัดผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียน แบบประเมินหลักสูตรและแบบวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และการทดสอบสมมติฐานใช้ t-test (Dependent Sample)

ผลการวิจัย พบว่า หลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการทำไม้กวาดดอกหญ้า ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มสาระการอาชีพและเทคโนโลยี ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การทำไม้กวาดดอกหญ้า ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี มีประสิทธิภาพ 86.98/88.15 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องการทำไม้กวาดดอกหญ้า ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการทำไม้กวาดดอกหญ้า ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

2. งานวิจัยต่างประเทศ

งานวิจัยต่างประเทศผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

คันชา Cuncha (1997 : 2884-A) ได้ทำการศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรโภชนาการศึกษามีจุดประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตร โดยให้บุคลากรในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการออกแบบหลักสูตร พบว่า การให้อำนาจในการกำหนดนโยบายกระบวนการและการวางแผน ทำให้ส่งเสริมการปฏิบัติงานร่วมกันของประชาชนสามารถพัฒนาแนวทางสู่ความสำเร็จและทำให้ประชาชนมีความเสียสละมอบเครื่องมือที่ส่งเสริมหลักสูตรพร้อมทั้งทำให้ประชาชนและผู้มีความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรสามารถออกแบบหลักสูตรร่วมกันได้

บัวร์ดอน Burdon (2000 : 89) ได้ศึกษาวิจัย ทำการสำรวจกระบวนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมที่เป็นการฝึกปฏิบัติงานจริงในสตูดิโอของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับผู้เรียนที่เป็นนักศึกษาผู้ใหญ่ โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างของผู้เข้าร่วมในการวิจัยที่เป็นนักศึกษาผู้ใหญ่จำนวน 6 คน หลังจากที่ได้เข้าร่วมในกิจกรรมที่เป็นการฝึกปฏิบัติงานจริงในสตูดิโอ ณ ห้องแสดงภาพ National Gallery of Canada กิจกรรมที่เป็นการฝึกปฏิบัติงานจริงในสตูดิโอ ณ ห้องแสดงภาพ National Gallery of Canada ประเทศแคนาดา การวิจัยได้ทำการอภิปราย และวิเคราะห์รายละเอียดเกี่ยวกับประสบการณ์ด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์และทฤษฎีด้านการจัดการศึกษา

รวมถึงการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ ทฤษฎีด้านการเรียนรู้แบบเผชิญประสบการณ์ตรงและความ
 คงทนในการจำด้วยผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างของนักศึกษาผู้ใหญ่สามารถเรียนรู้ได้ดีที่สุด
 เมื่อได้รับโอกาสให้เข้าไปทำการศึกษาหาความรู้โดยการสัมผัสจับต้องและฝึกปฏิบัติโดยใช้
 วัสดุจริงการเชื่อมโยงกับงานศิลปะที่เป็นต้นแบบโดยประสบการณ์ การเรียนรู้ที่มีชีวิตชีวา การ
 เรียนรู้โดยใช้กิจกรรมที่เป็นการฝึกปฏิบัติงานจริงในสตูดิโอ คือตัวเร่งให้นักศึกษามุ่งที่จะทำ
 การสืบเสาะและค้นหาโอกาสในการเรียนรู้ที่มากยิ่งขึ้นไปอีกยิ่งไปกว่านั้นยังพบว่าเมื่อ
 ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทำให้มีแนวโน้มที่เป็นได้สูงว่าผู้เรียนมีความรู้ที่คงทนในการจำ
 จากประสบการณ์ทุกอย่างที่ได้รับ

การ์ซิโน Graziano (2003 : 241-A) ได้ศึกษาวิจัยการสร้างธุรกิจเสมือนจริง คือ
 การจำลองสถานการณ์ในการทำงานจริง โดยเน้นการฝึกประสบการณ์ตรงซึ่งนักศึกษาจะได้
 ทดลองบริหารธุรกิจเสมือนจริงนี้ด้วยตนเองได้ปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ในการดำเนินธุรกิจทั้งด้าน
 การผลิตสินค้าและบริการในหลักสูตรนี้ใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงการเรียนรู้
 จากประสบการณ์จริงจากการดำเนินงานในธุรกิจจำลองนั่นเอง การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษา
 จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับแนวคิดดังต่อไปนี้คือ การเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรง
 การสร้างกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้ทักษะที่เน้นการแก้ปัญหาและการพัฒนาผลการฝึก
 ปฏิบัติงานในระหว่างเรียนผลจากการวิจัยพบว่านักศึกษาได้รับประสบการณ์เกิดการเรียนรู้
 เพิ่มขึ้น

จากการศึกษางานวิจัยต่างประเทศ เป็นงานวิจัยที่ ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัด
 กิจกรรมการเรียนรู้ นำหลักการฝึกปฏิบัติจริง การเรียนรู้ทักษะที่เน้นการแก้ปัญหา ส่งผลให้มี
 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น ผู้เรียนมีความรู้คงทน ทำให้เกิดความพึงพอใจต่อวิธีการเรียนรู้
 ด้วยประสบการณ์ตรง

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศ และงานวิจัยต่างประเทศ พอสรุปได้ว่า การพัฒนา
 แผนการจัดการเรียนรู้สาระท้องถิ่นที่ผู้วิจัยหลายท่านพัฒนาขึ้นตามความต้องการของผู้เรียน
 มีความเหมาะสมกับท้องถิ่นนั้น ๆ นำความรู้ภูมิปัญญาที่มีในท้องถิ่นมาใช้จัดกิจกรรมการ
 เรียนรู้กิจกรรมเน้นให้นักเรียนปฏิบัติจริง นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ กับชีวิตประจำวัน
 ผู้วิจัยจึงได้ใช้การวิจัยดังกล่าวมาเป็นแนวทาง